

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 30
26/2015
4. júl 2015

Ludo Stur

ZALOŽIL EUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

Cena 0,50 €

PROF. IVAN STADTRUCKER
A DEJINY NAŠEJ TELEVÍZIE
Strana 4.

KYJEV UPLATŇUJE
POLITIKU NÁTLAKU
Strana 5.

IVAN GAŠPAROVIČ EXKLUZÍVNE
- ROK ANDREJA KISKU V ÚRADE
Strana 6.

KEĎ BOL TERORIZMUS
NEBEZPEČNE BLÍZKO 3.
Strana 8.

JUBILEÁ SPISOVATEĽA
FRANTIŠKA HEČKA
Strana 10.

SLOVO O SLOVENSKU

Pálffyho palác v Bratislave je aj na Zámockej ulici. V daždivý júnový deň sa tu zišli žiaci stredných a umeleckých škôl z celého Slovenska. Bola to časť z tých vyše sedemsto mladých ľudí, ktorí poslali svoje literárne texty do súťaže Hodžov novinový článok. V čase, keď vonku za stenami paláca priam zúri realita globalizácie a problémov Európskej únie, vnútri naberali predstavitelia mladej generácie sebedomie nad témou, prečo sme národne prežili, prečo Slováci pretrvali. To bola téma tohtoročného zadania – a ozvali sa nielen stovky mladých ľudí zo Slovenska, ale aj z „blízkeho“, teda spriazneného, etnicky a v Únii prepojeného zahraničia – z Rumunska a zo srbskej vojvodinskej Kovačice, obce celosvetovo známej najnovou kovačickou maliarskou školou.

No prihovril sa aj hlas z USA z mesta Seattle v štáte Washington, vnuk Milana Hodžu prítomným napísal list, v ktorom povedal, prečo americký občan, ktorý vyše šesť desaťročí žije v Amerike, hovorí po anglicky, dnes je emeritným univerzitným profesorom, pretrval s vedomím, že je Slovák. Základom tohto pretrvania bola rodičovská výchova, slovenský jazyk a rešpekt k tradíciám a slovenským dejinám.

Je koniec júna 2015! Bez fascinácie nemožno počúvať podobné vyznanie, a to na stretnutí s mladými ľuďmi trinásť- až pätnásťročnými na podujatí Hodžov novinový článok – na školskej súťaži, ktorá má tento rok už jedenáste pokračovanie! Nech teda pretrvá čo najdlhšie.

Je fascinujúce, že zo všetkých častí Slovenska prišli mladí ľudia v sprievode rodičov, aby prebrali ceny, ale najmä sa utvrdili v súzvuku s inými, ktorých doteraz nepoznali alebo o sebe nevedeli. Ceny preberalo veľa mladých z jazykovo zmiešaných území, víťazi si pre ceny prišli z Kysúc, z Moldavy nad Bodvou, dve z troch mimoriadnych cien putovali do Lučenca. Aj odtiaľ prišli pre ne školáci s rodičmi. Vo všetkých prácach na podujatí, ktorému sa ešte budeme venovať, zneli úvahy mladých ľudí o tom, prečo Slováci pretrvali, o sile tradície, o potrebe spomienky a väzby generácií.

Dušan D. KERNÝ

Likvidačné praktiky päťdesiatych rokov sa zas vracajú na Slovensko Samozvaní kádroníci a zoznamy neprijateľných!

Ján ČERNÝ – Foto: Ladislav LESAY

Vhodné zmýšľanie, vhodná príslušnosť ku konkrétnej politickej strane, vhodné vyjadrovanie a vhodné konexie. To sú stále aj štvrtstoročie po nehorevolúcii prvotné predpoklady na to, aby na Slovensku mohol ktokoľvek využiť svoju kvalifikáciu. Tým viac to platí, ak ide o takpovediac „výkladné“ reprezentačné pozície. Členstvo v Správnej rade Ústavu pamäti národa k nim zrejme patrí. Aj keď vôbec nejde o nijakú „trafiku“, ale „len“ o výkon zodpovednej práce. Mediálne kádrowanie kandidáta je v tomto prípade totožné s mediálnymi popravami „nepriateľov spoločnosti“ v našej, nie až tak dávnej, ale, žiaľ, čoraz viac zabúdanej minulosti.

Nikto nemá právo médiá žiadať, aby sa do podobných tém nestarali, naopak, je to ich práca. Zároveň však majú povinnosť narábať s faktmi, a nie s nadiktovanými obvineniami.

MANIPULÁCIA S FAKTMI

Roman Michelko je slovenský spisovateľ, publicista a politológ. Od roku 2003 je riaditeľ Vydavateľstva Spolku slovenských spisovateľov. Publikoval vyše štyristo článkov, štúdií a esejí z oblasti politológie, sociológie, filozofie, histórie a iných spoločenských vied. Je člen Maticy slovenskej, v roku 2013 bol jedným z kandidátov na post jej predsedu. V júni 2015 ho vláda SR nominovala do Správnej rady Ústavu pamäti národa, kde má nahradiť historika Slavomira Micháleka z Historického ústavu SAV, ktorému sa v rade končí funkčné obdobie. Nomináciu však vláda z rokovania 17. júna stiahla, o týždeň neskôr o nej na výjazdnom zasadnutí nerokovala, a či sa táto kandidatúra dostala na program kabinetu 1. júla, nevieme – vzhľadom na skoršiu uzávierku. Dôvodom na odloženie prerokovania nominácie mal byť medializovaný výrok o tom, že Roman Michelko je „... známy svojimi pokusmi o spoločenskú rehabilitáciu Jozefa Tisa“. Výrok, ktorý sa nezakladá na pravde, nie je autentický, je klamstvom.

Politológ Roman MICHELKO

„Cieľom tejto organizovanej kampane je na základe vykonštruovaných tvrdení zdiskreditovať Romana Michelka a zabrániť jeho zvoleniu za člena Správnej rady Ústavu pamäti národa. Kampaň, ktorá sa po zverejnení jeho nominácie rozpútala, „... nesie znaky orga-

VYHLÁSENIE AUTORIT

„Cieľom tejto organizovanej kampane je na základe vykonštruovaných tvrdení zdiskreditovať Romana Michelka a zabrániť jeho zvoleniu za člena Správnej rady Ústavu pamäti národa. Kampaň, ktorá sa po zverejnení jeho nominácie rozpútala, „... nesie znaky orga-

nizovanej mediálnej popravu“. To tvrdí v spoločnom vyhlásení desať významných slovenských autorít z oblasti histórie. Podstatné tiež je, že dosiaľ nijaká relevantná vedecká inštitúcia a ani nijaký vedecký pracovník takýmto spôsobom Romana Michelka neobvinili. Pod výzvou podpísané authority ubezpečujú, že „... Roman Michelko sa nepodieľal a ani sa nepodieľal na rehabilitácii bývalého prezidenta J. Tisa. Jeho publikačná

činnosť a spoločenská angažovanosť nedáva žiaden dôvod pre takýto tendenčný a lživý názor. Stanoviská a postoje Romana Michelka, týkajúce sa interpretácie uvedeného obdobia, sú založené na znalosti objektívnych historických faktov a nikdy neprekročili hranice, ktoré sú rešpektované v akademických kruhoch“. V čase uzávierky tohto vydania SNN vláda SR nenavrhol R. Michelka za člena Správnej rady Ústavu pamäti národa. Pre SNN R. Michelko uviedol: „Z neoficiálnych informácií je zjavné, že nebudem navrhnutý vládou SR ako kandidát do Správnej rady ÚPN. Je to víťazstvo neférových a podpäsových útokov. Očierení ľudia sa nemajú šancu brániť. Je smutné, že takto ovplyvňujú neznáme združenia s päťdesiatimi členmi, ktoré môžu lživito obviniť človeka, čo má za následok jeho mediálnu a kariérnu popravu.“

Kým ešte pred niekoľkými rokmi časť médií delila spoločnosť ľudí na „slušných a neslušných“ podľa toho, ako zmýšľajú, či aké názory prezentujú, dnes zrazu začali používať výraz „neprijateľní“. Ak to nie je kádrowanie, čo to potom, súdruhuvia, je?

3 OTÁZKY PRE:

Katarínu KRIŠTOFOVÚ, aktuálnu generálnu riaditeľku SNK

Aj my máme čo ponúknuť svetu

• Len pár dní po tom, čo vás zvolili do Výkonného výboru Konferencie riaditeľov európskych národných knižníc (CENL), stali ste sa začiatkom júna členkou Stáleho výboru Medzinárodnej federácie knižničných asociácií (IFLA). O aké knižničné organizácie ide a čo je za týmto vašim úspechom?

IFLA je najväčšia a najvplyvnejšia svetová organizácia zastupujúca globálne záujmy knižníc. Stály výbor má dvadsaťdva členov a najbližšie štyri roky budem jeho súčasťou. Je to akýsi expertný orgán, ktorý pripravuje odporúčania na efektívne plnenie štandardných aj moderných funkcií národných knižníc vo svete. Tie sa potom premietajú do národných stratégií i legislatívy. Úzko spolupracuje s Konferenciou riadi-

teľov národných knižníc, v ktorej zastupujem SNK na celosvetovej úrovni. Naša národná knižnica má aj na tomto fóre čo ponúknuť, napríklad skúsenosti z masovej digitalizácie knižničných dokumentov či náš model riešenia sprístupňovania obchodne nedostupných diel, ktorý patrí medzi najprogressívnejšie na svete.

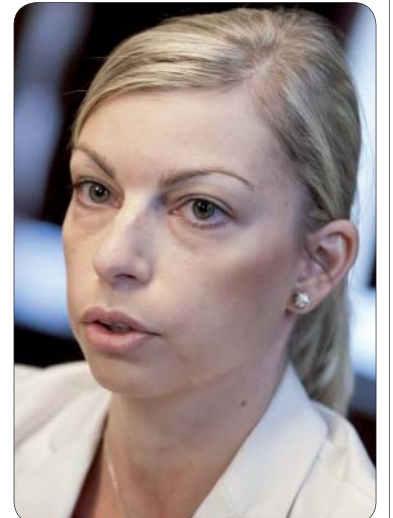
• Existuje aj platforma na medzinárodnú spoluprácu národných knižníc v Európe, kde ste sa tiež dostali do významnej pozície. Čo prináša táto kooperácia?

Štandardnými témami, ktorými sa CENL zaoberá, sú harmonizácia a inovácia národných politik v oblasti knihovníctva, implementácia nových informačných technológií v knižni-

ciach, štandardizácia dátových štruktúr a komunikačných rozhraní v rámci európskej siete národných knižníc a ochrana a uchovávanie významných zbierok. Z pôvodných jedenástich krajín sa rozrástla na súčasných štyridsaťšesť krajín Rady Európy a zastupuje štyridsaťdeväť riaditeľov národných knižníc.

• V čom vidíte prínos vášho pôsobenia v týchto špičkových orgánoch?

Najmä v posilnení postavenia menších národných knižníc, a to najmä z regiónu strednej a východnej Európy. Tiež v podpore bilaterálnej spolupráce medzi národnými knižnicami v oblasti výmeny poznatkov a tzv. best practices. Zhovárala sa Katarína MAŽARIOVÁ
Foto: archív SNK

V SNN 27/2015
SI PREČITATE

- Politická situácia v Macedónsku sa začala vyostrovávať – hrozí ďalší Majdan?
- Danubiana v Čunove sa stáva lákavým, renomovaným múzeom moderného umenia
- Významný košický umelec Arpád Račko by mal práve osemdesiatpäť rokov

O prešlapoch v kampani, o tom, že je podaný návrh na jeho trestné stíhanie za porušenie zákona o voľbách, sa médiá akosi nezmieňujú. Prítom ide o zásadnú vec pre politický systém, ak nemá byť porušo-

Dokedy budú na Slovensku peniaze víťaziť nad zákonmi? Volebná kampan v uliciach sa začala

Eva ZELENAYOVÁ – Foto: Emil SEMANCO

V slovenských podmienkach sa od istého času nepoužíva pojem cenzúra na označenie nevhodných názorov, ale rafinovanejší – politická korektnosť. Prejavuje sa kde inde, ak nie v mediálnom priestore. V ostatnom čase sa zreteľne ukázala podoba politickej korektnosti pri hodnotení ročného pôsobenia Andreja Kisku vo funkcii prezidenta. Pozvaní hostia v televíznych štúdiách oceňovali jeho skvelú reprezentáciu, ktorá vraj už nie je poznačená brbtami ako u jeho predchodcu. A iba na okraj zaznelo, že ani Kiska nie je až taký fenomenálny, lebo aj jemu sa podarilo označiť Poľsko za nášho najväčšieho suseda.

vane zákonov najvyššími predstavitelmi štátu bežnou praxou.

■ VOLEBNÁ SIEŤ

Vidíme to už dnes na prístupe Radoslava Procházku k budúročným voľbám do parlamentu. Aj keď zákon dovoľuje umiestňovať volebné plagáty a iné nosiče informácií len dvadsaťjeden dní pred voľbami, Procházka Sieť už v súčasnosti útočí na voľičov a ďaleko od nej neodskočila ani aktuálna agitácia Richarda Sulíka. Pravda, bez konkrétneho pozvania do volieb, ale s jasným zámerom politickej reklamy. Zákondarcovia mlčia, mlčí prezident a volič

sa môže iba prizerať, ako sa na Slovensku dobre darí bohatým politikom.

■ UVÄZNENÍ V KVÓTACH

Otázkou týchto dní sú aj kvóty na pridelovanie migrantov do štátov Európskej únie. Je na počudovanie, že superštát EÚ, ktorý si navonok zakladá na ľudských právach, k otázke migrantov zvolil tú najneschodnejšiu cestu. Pre všetkých. Kvóty pre migrantov znamenajú ich internáciu v štáte, v ktorom azda ani nechcú žiť. Pre prijímajúci štát zasa ohrozenie jeho stability prisunom ľudí s cudzou kultúrou, vierovyznaním, mentalitou. Prítom až v týchto

dňoch vychádza na povrch, že všetky štáty so schengenskou hranicou dostávajú finančné prostriedky na jej ochranu. Právom sa môžeme pýtať, prečo si nekonajú svoje povinnosti? Prečo máme doplácať na nezodpovednosť iných? Navyše, kvóty sa netýkajú Talianska a Grécka ako prijímateľských krajín a Veľkej Británie, Írska a Dánska, ktoré si vyrokovali výnimku.

■ BEZBREHÁ NÁRUČ'

Nápor na obyvateľstvo je obrovský. Malo by íť ročne o štrnásťtisíc prisťahovalcov, čo v slovenských realitách by vzhľadom na prisun prevažne

moslimského obyvateľstva znamenalo stratu identity. Ak sa občania bránia, tak aj preto, aby sa nemuseli stať svedkami vyhadzovania chrámov do vzduchu, ako sa to deje s kultúrnymi pamiatkami v neďalekej Sýrii. Štát strácal čas a energiu na ľudsko-právnych stratégiách, ktorých aplikácia v praxi môže iba urýchliť zánik hodnotového zakotvenia našej populácie. Napokon Európa na tom usilovne pracuje. Začalo sa to sekularizáciou verejného života, v ktorom náboženstvo nemalo mať nijaké miesto, a v ostatnom období aj zavádzaním stratégie rodovej rovnosti, ktorú niektoré kruhy označujú za kultúru smrti.

Do takto duchovne vyprázdňujúcej sa Európy prichádza islamská expanzia, a keď jej mladí povedia dosť, väčšinové médiá ich označia za neonacistov, fašistov a extrémistov! Prečo? Preto, že si chcú zachovať národnú a náboženskú identitu? Že chcú žiť podľa európskych zákonov, a nie podľa šarie? Že chcú zachovať kultúrne dedičstvo predkov a nechcú sa pozerať na horiace a ničené chrámy? Že chcú žiť v mieri a dôstojnosti? Dá sa vôbec prežiť tzv. politická korektnosť?

Slovensko nič nenúti akceptovať bremená starostlivosti uvalené EÚ Vláda nemôže konať proti vôli občanov

Ivan BROŽÍK – Foto: Zahraničná tlač

Na aktuálnom zasadnutí Európskej rady chce Slovensko spolu s ďalšími krajinami V4 nielen deklarovať svoj spoločný odmietavý postoj voči kvótam v súvislosti s príchodom imigrantov do Európy, ale tiež protestovať proti samotnému návrhu Európskej komisie. „Slovenská republika je zvrchovaný štát, má vlastný Migračný úrad MV SR, ktorý samostatne rozhoduje o tom, komu a podľa akých kritérií poskytne možnosť prisťahovať sa na Slovensko so všetkými dôsledkami pre štát a daňových poplatníkov za takto prijaté rozhodnutie.“

To je postoj prvého podpredsedu SNS a bývalého europoslancu Jaroslava Pašku (SNS).

■ PROTI VÔLI?

Reakcia na príliv migrantov aj na najnovšie tragédie v Stredozemnom mori musí vychádzať zo zásady solidarity a spravodlivého rozdelenia zodpovednosti, uvádza sa v uznesení Európskeho parlamentu, ktoré požaduje vypracovanie záväzných kvót zo strany Európskej komisie pre rozdelenie žiadateľov o azyl medzi všetky členské štáty. Proti uzneseniu bola z našich europoslancov iba Jana

Žitňanská (NOVA) a Richard Sulík (SaS). Ich bývalý kolega Jaroslav Paška pripomína, že „... vláda od občanov SR nedostala žiaden mandát ani na to, aby z ich daní namiesto vyplácania miezd učiteľom, lekárom, zdravotným sestram, štátnym úradníkom, vojakom, policajtom či dôchodkom a dávok sociálne slabým financovala pokojný a dôstojný život každoročne prichádzajúcich nových tisícok Afričanov či Ázijcov u nás. Vláda nemá právo proti vôli našich občanov vyjadriť súhlas s premiestňovaním imigrantov z iných krajín EÚ na Slovensko“.

„To, čo sa momentálne deje na severe Afriky, a to, aký to má dosah pre celú Európu, sa bude dotýkať v krátkom čase aj Slovenska,“ povedal predseda vlády Robert Fico. Tému migrantov nesmie SR podceňovať podľa jeho slov aj preto, „lebo z tejto témy začína vytláčať nebezpečný kapitál ešte nebezpečnejšia skupina extrémistov a neonacistov“. Premiér tiež oznámil, že Európska komisia navrhla kvóty v rozpore s politickým záväzkom Európskej rady. „Tá rozhodla, že kvóty nemôžu byť povinné a prístup krajín môže byť iba na dobrovoľnej báze, nie je preto možné,

aby komisia, ktorá nie je nadradená Európskej rade, pripravila návrh právneho predpisu, ktorý úplne obchádza stanovisko Európskej rady,“ zdôraznil R. Fico.

■ UZNESENIE PARLAMENTU

NR SR vyjadruje „hlboké znepokojenie a ľútosť nad tragickou situáciou migrantov v oblasti Stredozemného mora, ktorí prichádzajú do EÚ“. Poslanci tiež ostro odsúdili „zneužívanie témy migrácie na rozduchovanie násillia, rasizmu a xenofóbie a zdôraznili potrebu solidarity s členskými štátmi EÚ pri riešení súčasných migračných tlakov a zároveň potrebu zodpovednosti za prijímanie opatrení na ochranu vonkajších hraníc EÚ“. Parlament deklaruje „pripravenosť SR pomáhať pri riešení tejto humanitárnej krízy“ s tým, že „trvá na dobrovoľnosti príspevkov jednotlivých členských štátov v presídľovacích a premiestňovacích programoch v súlade s vyhlásením prijatým na mimoriadnom zasadnutí Európskej rady 23. apríla 2015 v rámci možností a kapacít jednotlivých členských štátov“.

Namiesto povinných kvót náš parlament pripomína dôležitosť zohľadnenia a dôsledného využívania existujúcich mechanizmov na riadne zabezpečenie ochrany vonkajších hraníc EÚ a podčiarkuje potrebu posilnenia politiky návratov a readmisii s cieľom odraziť ďalších nelegálnych migrantov.

VŠIMLI SME SI

Mali sme v Bratislave konferenciu GLOBSEC. Konferenciu o zahraničnej a bezpečnostnej problematike, ktorú organizuje Slovenská atlantická komisia. Jej účastníkov sme hostili už desaťkrát. GLOBSEC patrí do päťky najkvalitnejších konferencií svojho druhu na svete.

Mal to byť dobrý víkend

Prejav predsedu vlády Veľkej Británie v hlavnom meste Slovenska do celého sveta prenášali televízne štáby, mimoriadnu pozornosť mu venovali aj vysielatelia na americkom kontinente. Diskusie, ktoré v Bratislave odzneli,

podľa zakladateľa podujatia Róberta Vassa prispeli k posunutiu medzinárodnej debaty o riešení otázky Ukrajiny, budúcnosti s Ruskom, otázky imigrantov zo severnej Afriky. Prispeli tiež k riešeniu budúcnosti Európskej únie, ktorá je „testovaná vnútornými napätiami, či už je to Gréckom a jeho možnom odchode z eurozóny, alebo otázkou budúcnosti vzťahov s Veľkou Britániou“. V Bratislave sme mali tiež prestížne medzinárodné podujatie svetovej série City Downhill v jazde na horských bicykloch. Aj z neho išli video zábery do celého sveta. Najmä tie, keď jazdár musel prerušiť svoju jazdu, ako sa ukázalo z jeho výpovedí neskôr, dokonca z „obavy o vlastné zdravie“. Žiaľ, príčiny práve tohto incidentu zrušili pozitívne posolstvo, ktoré Bratislava a Slovensko v ten víkend vysielali do sveta.

Ústava demokratického štátu zaručuje každému občanovi právo na názor, na jeho slobodné vyjadrenie. Preto nemožno nikomu brániť ani v prejavení nesúhlasu s prípadným prijatím nanútenej imigračnej politiky zo strany Európskej únie. Škoda, že sme neustrážili niekoľkých výtržníkov, ktorí vystrážali v bratislavských uliciach po skončení demonštrácie proti islamizácii Európy. Pre Slovensko je to veľká škoda.

Mal a mohol to byť dobrý víkend. Výkladná skriňa Slovenska, posolstvo do celého sveta o veľkosti „malého“ národa. Nestalo sa.

Ivan BROŽÍK

Je nebezpečné príliš vytrčať z davu

Suspendovanie basketbalového trénera stredoškolského družstva Arroyo Valley High na dva zápasy za deklarovanie protivníka z Bloomington High 161:2 bolo pre drvivú väčšinu súdnych ľudí šokom. Michael Anderson naordinoval svojmu družstvu dôsledný celoplošný pressing a výsledkom bolo „demolačné“ skóre už v prvom polčase (104:1). Druhý polčas už v pohode odohrali hráči z lavičky, ktorí s prehľadom vysoké víťazstvo udržali. Súperov tréner Dale Chung namiesto toho, aby hľadal príčiny prehry v slabučkej pripravenosti svojho celku, a tým samozrejme aj vo svojej, podľa všetkého zrejme nedostatočnej práci, sa zachoval ako detský „žalobník“, keď úspešnejšieho kolegu napadol a oficiálne sa na neho sťažoval. Takáto vysoká prehra vraj pôsobí na jeho družstvo demotivujúco a v dušiach detí zanechá psychické stopy.

A čuduj sa svete, so svojím protestom uspel napriek tomu, že jeho zverenci patria do tej istej kategórie ako víťazné družstvo, nie sú nijako handicapovaní a ani ich súper sa ničím neprevínal voči platným pravidlám, ba ani len nešportovým správaním sa pri vysokom náskoku. A to, prosím, v krajine, kde odmalicka vychovávajú deti k asertivitě, k úspechu za každú cenu a až k extrémne nezdravej súťaživosti vo všetkých oblastiach spoločenského života. V krajine, kde neúspešných označujú ako „lúzerov“ a otvorene sa z nich vysmieľajú. V krajine, kde kult absolútnych víťazov charakterizuje nielen medzinárodnú politiku, ale aj všetku kultúru. Tí, čo férového víťaziaceho trénera suspendovali, ani nevedia, aký precedens urobili. Vyslali ním všetkým urazeným mamičkiným maznáčikom jasný signál, že aj po prehre vo férovom súboji podľa pravidiel si môžu satisfakciu vydupať za zeleným stolom. Pre úspešných trénerov a športovcov je to zasa memento, že sa platí nielen za neúspech, ale, žiaľ, aj za úspech dosiahnutý v súťažnom záporení podľa platných pravidel.

diel. A že sa blíži čas, keď zas bude nebezpečné príliš z davu vytrčať.

Na stredných školách v Amerike je štatisticky najviac prípadov

šikany zo všetkých stredných škôl na celom svete. Prečo sa najspravodlivejši zo všetkých spravodlivých neangažujú viac v boji proti zba-

belým a zákerným gaunerom, ktorí bez akýchkoľvek škrupúl terorizujú, týrajú a okrádajú slabších a mladších spolužiakov? Prečo namiesto týchto fluktuantov a násilníkov idú trestať trénera, ktorý sa prevínal len tým, že skvelo robí svoju prácu?

Odpoveď na tieto otázky treba zrejme hľadať v širokej agende rôznych mimovládok, ktoré svoju činnosť skrývajú pod všemocný termín „politická korektnosť“. A tak okrem rôznych nezmyselných nariadení, ktoré k nám prúdia v rámci hospodárskej politiky EÚ na popud USA z Bruselu, si musíme zvykať aj na neželaný import „ľudsko-právnych“ byrokratických obmedzení, lebo aj z tejto agendy si množstvo ľudí a množstvo všelijakých organizácií a inštitúcií urobilo veľmi výnosný biznis.

Šport má učiť mládež vedieť sa vyrovnávať s tvrdosťou života. A k tej patria aj prehry. Najväčšou našou prehrou bude, keď budeme slepo prijímať všetky tieto obmedzujúce legislatívne floskuly bez použitia nášho zdravého sedliackeho rozumu.

Tomáš KUŤKA

Rázne proti migračným vlnám

Eva ZELENAYOVÁ

Darmo má minister vnútra Robert Kaliňák jasno v migračnej politike, keď realita je iná. V Európskom parlamente za kvóty hlasovali tak poslanci vládneho Smeru, ako aj opozičných strán, kresťanských demokratov nevynímajúc. Logickým dôsledkom takého správania sa politikov je občianska nespokojnosť. Navyše, ak ide o takú vážnu vec, akou je islamizácia Európy. Lebo kvóty pre migrantov v konečnom dôsledku môžu znamenať hrozbu straty vlastnej európskej kultúry. V tomto duchu vydala svoje stanovisko aj Matica slovenská: „Matica slovenská privítala zamietavé stanovisko vlády k určeniu kvót pre utečencov, pretože predstavujú hrozbu pre Európu a neriešia korene problému prisťahovalectva. Tie sú v narušení poriadku v arabských

štátoch a v nedostatočnom strážení vonkajších hraníc Európskej únie. Určenie kvót by bolo akousi „zmluvou“ medzi Európou a prepravcami utečencov, čo je neprijateľné.“

Valiace sa masy migrantov do Európy, neschopnosť Talianska a Grécka pri ochrane hraníc a nemohúcnosť európskych inštitúcií v riešení otázky nelegálneho prisťahovalectva nenechávajú občanov nášho štátu ľahostajnými. V sobotu 20. júna sa v Bratislave konala demonštrácia proti prisťahovalectvu. Na prekvapenie mnohých hlavné mesto zaplavili tisíce odporcov bruselských kvót. Organizátori odhadujú účasť až na desať tisíc. A neboli to len ultrapravicoví radikáli, neonacisti a futbaloví chuligáni, ale i nespokojní Slováci, dokonca ženy, ktoré isto nebudú

bojovať na uliciach s políciou. Verejnoprávny rozhlas ešte v ten deň informoval, že ide o akciu „neonacistov a futbalových chuligánov“.

No nešlo len o médiá, ktoré o sobotňajších udalostiach v Brati-

KOMENTÁR

slave prinášali informácie, ktorým chýbali základné požiadavky žurnalistickej etiky. Ich šéfovia zrejme zabúdajú, že súčasné informačné technológie umožňujú občanom dostať sa k alternatívnym zdrojom, a nie sú závislí od toho, čo im servírujú hlavnoprúdové médiá. Pozoruhodná je najmä réžia sobotňajších udalostí a ich výklad. Uskutočnili sa dve protestné zhromaždenia, jedno proti islamizácii Európy a druhé proti protestu. Vedenie mesta poznalo ich

pohnútky, a predsa dopustilo, aby sa obidve skupiny stretli. Dokonca na poslednú chvíľu pochod protislamistov polícia nasmerovala cez námestie okolo prezidentského paláca, kde čakala skupinka ich odporcov. Takže k stretu obidvoch skupín muselo prísť.

Je zaujímavé, že práve pred príchodom na miesto stretnutia s odporcami protestu polícia zastavila sprievod a v dave sa objavili ľudia s kuklami na hlavách. Medzi účastníkmi protestu vybuchla dymovnica. No napriek tomu sa nič nestalo, k nijakému incidentu nedošlo. Z oficiálnych zdrojov sa na organizátorov protestného zhromaždenia vznesli obvinenia za všetko, čo sa v ten deň v Bratislave udialo. Za zničenie policajných áut, za útok na cyklistické preteky... Počas trvania protestnej akcie na Námestí SNP k nijakému násiliu a výtržnostiam nedošlo. Na protestnom zhromaždení odznali požiadavky v ničom nevybočujúce z rámca ústavnosti, zákonnosti a tradícií. Paradoxom je, že počas incidentu pod Bratislavským hradom organizátori z tribúny na Námestí SNP ďakovali

polícii za pokojný priebeh podujatia. Alebo bolo nevyhnutné vyvolať incident, aby sa dalo povedať, že išlo o extrémistické zhromaždenie, a to už je dôvod zakázať verejné zhromaždenia občanov? Isto, skupinka radikálov a futbaloví fanúšikovia – aj mimo územia Slovenska – využili tento protest a pouličný boj s políciou. Takéto správanie sa odmieta aj Matica slovenská.

V to sobotné popoludnie Bratislava oživala mladými ľuďmi. Napokon, veď práve ich budúcnosť je politikou EÚ ohrozená. Ešte si pamätáme, ako sa niektoré krajiny EÚ urputne bránili pred príchodom žiadateľov o prácu z východných štátov Únie a dokonca odsúvali možnosť vydávania pracovných povolení pre nich. Ale migranti zo vzdialenej Ázie či z Afriky mali zelenú. A ako povedal R. Kaliňák v diskusnej relácii televízie TA3, Európa urobila množstvo chýb, zmenila štatút nelegálnych migrantov na legálnych zhruba piatim miliónom nelegálnych prisťahovalcov. Vzory priťahujú a dnes si Európa nevie poradiť s ich prílevom.

Keď zrazu dostanete nálepku

Maroš M. BANČEJ

Žijeme podľa všetkých dostupných informácií v demokracii. Ba čo viac, sme súčasťou Európskej únie, ktorej základným princípom je práve demokracia. Jeden zo základných princípov demokracie je sloboda slova, teda možnosť vyjadriť svoj názor verejne bez toho, aby bol jeho nositeľ proskribovaný. Platí tu často citovaná veta, ktorú vyslovil osvietený filozof Voltaire: „Nesúhlasím s vašim názorom, ale urobím všetko pre to, aby ste ho mohli slobodne povedať.“ A tu sa začína plazivé pásmo dvojtýrnosti a pokrytectva. V starom židovskom vtipe obviní Kohn Raubička, že mu zmizol pri jeho návšteve strieborný príbor. Na repliku podozrivého, či ho azda nepodozrieva, Kohn odpovedá: „No, my sme ten príbor napokon našli. Ale zlý

dojem ostal...“ Presne to je princíp, ktorým sa riadia súčasní publicisti, internetoví blogeri a iní mediálne činní aktivisti. Vyslovíte názor a hneď máte nálepku. Zastali ste sa v nedávnom referende Aliancie za rodinu preto, že

POZNÁMKA

manželstvo je pre vás zväzkom muža a ženy, ktorí spolu s prípadnými deťmi tvoria rodinné spoločenstvo? Isté kruhy vás hneď onálepkujú označeniami ako homofób, bigotný kresťan, spiatočník, xenofób, prípadne „sutanista“. Mávnete nad tým rukou a idete ďalej. Zastanete sa napríklad na internetovej diskusii pána Dobrovodského z Malaciek, ktorého už roky terorizuje rozvetvená rodina takzvaných „nepriateľov“, rozumie Rómom,

bývajúca v susedstve? Dočkáte sa označenia rasista, už známeho xenofób a poniektorí snaživejší vám dajú nálepku aj extrémista či rovno fašista. A tento tichý teror označovania ľudí nálepkami beží na plné obrátky, či už sa to týka takzvaných Duhových pochodov, prejazdu piatich ruských motorkárov Slovenskom či nedávnej demonštrácie proti prijímaniu imigrantov. Najzaujímavejší na tom je však fakt, že až na výnimky takzvané mienkotvorné médiá poskytujú priestor najmä „nálepkovačom“. Platí to aj pre niektoré internetové diskusie, ktoré sú ostatne v posledných rokoch cenzurované tak prísne, že voľakedajší ideologický tajomník ÚV KSS Pezlár by pochvalne pokýval hlavou. Pri témach ako Rómovia, hnutie LGBTI, situácia v Ukrajine a najnovšie aj imigranti sa

diskusie radšej ani neotvárajú. Samozrejme, úplne demokraticky. Ešte by si diskutujúci všimli, že rovnaký názor, ktorý však „nálepkovači“ neuznávajú, má zopár desiatok či stovák ľudí na Slovensku. Mediálny priestor sa však okamžite uvoľní napríklad skupine „sedemdesiatich osobností Slovenska“, ktorí známkujú premiéra za jeho návštevu Moskvy, vyslovujú vážne obavy pred „fašizáciou“ spoločnosti, prípadne kádrujú ľudí od šoubiznisu až po historikov. Na prvý pohľad by sa zdalo, že sú to v podstate len také neškodné mediálne tanččky. Ako keď vás niekto na tanečnej ohovoril, že ste drevo. No už na začiatku tohto udeľovania nálepiek prišlo zopár ľudí napríklad o zamestnanie, lebo čudsný „monopol na nálepkovanie“ spolu s tlakom na celú spoločnosť vytvára strach. Demagogický vlak pod vlajkou takzvanej európskej korektnosti, či už rodovej, sexuálnej, rasovej a neviem ešte akej, je už rozbehnutý. Ako som zaregistroval, tlak vyvoláva protitlak a obe strany – tí čo nálepky rozdávali aj tí čo ich vyfasujú – si začínajú robiť zoznamy ľudí. A to nie je vonkoncom dobré.

AKO BOLO, ČO BOLO

Pred sedemnástimi rokmi zrušili spevohru Novej scény. Dušan Jarjabek bol jedným z jej sólistov a nejaký čas aj riaditeľom divadla. Po rokoch zostal knižku spomienok osobností, ktoré toto divadlo milovali a tvorili. Pri krste knihy Spevohra Novej scény...? sa stretli v budove SND, aby si pripomenuli obdobie najväčšej slávy, ako aj nezmyselný koniec.

V časoch Mečiarovej vlády vzniklo hnutie Zachráňme kultúru. Jeho členovia okupovali budovu ministerstva kultúry a žiadali zmeny. Iróniou osudu je, že medzi nimi nechýbali ani muzikanti z orchestra spevohry Novej scény. Vložili sa do masívnej kampane, ktorá mala zmiest mečiarizmus. Podarilo sa. Nastúpil dzurindizmus – mikrošizmus. Muzikanti spolu so „záchrancami kultúry“ jasali. Dlho sa však netešili. Herec Milan Kňažko, ktorého vyplavila do ministerského kresla aj iniciatíva záchrancov kultúry, vymenoval za riaditeľa divadla Mareka Ťapáka a zrušili Spevohru. Víťazní muzi-

kanti sa spolu s ďalšími umelcami ocitli na ulici. Černocho poslúžil, černocho mohol odísť. Podivuhodná vďačnosť za pomoc pri volebnom víťazstve.

Búranie spevohernej scény

Peter VALO

Operetu ako „buržoázne umenie“ kritizoval už v päťdesiatich rokoch minister kultúry Zdeněk Nejedlý, ale prežila. Čo nedokázal Nejedlý, to zvládol filmový predstaviteľ partizánskych veliteľov Nálepku a Kukorelliho. Spolu s Ťapákom šmahom ruky zlikvidovali hudobné teleso, ktoré sa vytváralo pol storočia a v svojom žánri patrilo medzi to najlepšie, čo v nebohom Česko-Slovensku bolo. Jeho osobnosti František Křištof Veselý, Olga Gallová, Jaroslav Rozsival, Gizela Veclová, Jozef Kuchár, Mária Schweighofferová, Karol

Vlach, Anton Baláž, Ivan Krajiček, Karol Čálik a ďalší roztlieskali masy divákov doma i v zahraničí. Predviedli diela domácich autorov Dusíka, Martinského či Nováka.

Plné vrecká peňazí či Cyrano z predmestia.

Peter Dvorský mi v tom čase povedal: „Klasická opereta je veľmi náročný hudobný žáner.

videozáznamu, jeho repertoár nemohlo nahradiť.

Jeho okiadači v susednom Česku, ale aj u nás ho vynášali do nebies, svet sa predhňal v počtách, Američania mu postavili bustu v senáte a švédská kráľovská akadémia niekoľkokrát rozhodovala o jeho kandidatúre na udelenie Nobelovej ceny za mier. Asi za to, že zlikvidoval slovenský zbrojársky priemysel...

Neskoršie pokusy o operetu, ktoré uskutočnili činoherní režiséri, skončili s rozpačitým výsledkom. Chýbala im Kramosilova, Krajičkova, Oravcova, Slovákova a Sabovčíkova režisérska a choreografická operetná elegancia.

Pravý dôvod zrušenia spevohry ostal neznámy. Zo vzájomne sa obohacujúceho operetného trojuholníka Bratislava, Viedeň, Budapešť ostala po barsbarskom číne úsečka. Preto mi neostane nič iné len súhlasiť s tým, čo napísal do Jarjabkovej knižky viacročný dramaturg spevohry Kamil Peteraj: „Tento čin patrí do kategórie búrania Podhradia a ničenia Bratislavy a jej odsun čorajšie do Viedne a Budapešti.“

SEBAOBRAHA

Bezdomovci, ktorí majú invadné alebo predčasné dôchodky, začali využívať cestovanie vlakmi zadarmo. Na staniách a aj vo vlaku ich je preto o čosi viac. Navrhovaná novela zákona o dráhach umožní vyvíesť zo železničnej stanice ľudí, ktorí svojim zjavom a zápachom znepriemňujú cestujúcim čakanie na vlaky. Voči novele sa vznieslo niekoľko pripomienok, ktoré odsúvajú jej platnosť na november 2015. Plánovaná právna norma má podľa autorov skvalitniť cestovanie verejnosti.

Diskriminácia bezdomovcov?

Železničné stanice sú strategické miesta, kde sa ľudia bez domova stretávajú a niektorí žobujú alebo hľadajú suché a teplé miesto na prespanie. „Oprávnenie takéto osoby vykázať alebo vyvíesť má podľa zákona prevádzkovateľ dráhy, ktorý bude zároveň posudzovať, či tieto osoby obmedzujú alebo obťažujú ostatných cestujúcich. Ustanovenie sa týka obvodu dráhy, ktorým je priestor určený na umiestnenie dráhy a jej súčastí. Stanica, nástupišťa a jej bezprostredná blízkosť,“ uviedol Martin Kóňa, hovorca ministerstva dopravy.

Organizácie a združenia, ktoré pracujú s ľuďmi bez domova, o návrhu novely nevedeli. Preto sa s pripomienkami na ministerstvo nestihli obrátiť. O novom nariadení sa dozvedeli z médií. Novelu však považujú za diskriminačnú, pretože situáciu nerieši, len presúva. Bezdomovci sa tak zo staníc iba premiestnia pred stanice.

V Košiciach je približne osemsto bezdomovcov. Arcidiecézna charita Košice poskytuje priestrešie približne sto štyridsiatim až sto päťdesiatim z nich. „Keď chodíme na stanice, často stretávame ľudí, ktorí na staniách trávia čas a využívajú cestovanie zadarmo,“ hovorí vedúca charitatívneho domu Soňa Hlaváčová. „V lete je však na staniách viac bezdomovcov ako v zime. Dôvodom je najmä to, že keď nie je veľká zima, radšej prebývajú vonku. Takto majú pocit, že si môžu robiť, čo chcú, a prespia radšej vonku alebo na staniách,“ dodáva S. Hlaváčová.

Približne tristoosemdesiat ľudí bez domova tvorí klientelu Domu charity sv. Vincenta v Žiline, no na území mesta je bezdomovcov viac. Na stanice chodia najmä tí, čo nevyužívajú služby, ktoré charita ponúka. Najčastejšie sa tam zhromažďujú opití ľudia, ale aj takí, ktorí sa potrebujú socializovať, teda stretnúť s inými ľuďmi. Nekonfliktných bezdomovcov zo stanice polícia nevyhadzuje. No nájsu sa aj takí, ktorí cestujúcich skutočne obťažujú a pýtajú peniaze. Odkedy existuje možnosť cestovania zadarmo, zaznamenali viac migrujúcich bezdomovcov aj sociálni pracovníci v Žiline. V Bratislave žije odhadom tritisícpäťsto až štyritisíc ľudí bez domova. Na staniách sa denne pohybuje približne sedemdesiat bezdomovcov. Niektorí sa sem chodia len zohriať, iní však obťažujú cestujúcich a žobujú.

Slovensko nemá stratégiu prevencie riešenia problému bezdomovectva. Tiež tu chýba podpora sociálneho začlenenia a boja proti chudobe. „Návrh rozhodne nerieši príčinu. Tí ľudia ostanú na ulici a budú si ich prehadzovať inštitúcie ako horúci zemiak. Príčinou je nefunkčne nastavený systém, ktorý dlhodobo zlyháva,“ hovorí Sandra Tordová, štatutárna zástupkyňa OZ Proti prúdu. Aspoň čiastočným riešením by podľa nej bolo vybudovanie siete kvalitných a dostupných služieb pre ľudí bez domova.

Robert LANDIS

Profesor Ivan STADTRUCKER o Dejinách Slovenskej televízie Pamäti o našom najdôležitejšom médiu

Zhováral sa Roman KALISKÝ-HRONSKÝ – Foto: autor

Bol jedným z ústredných riaditeľov Slovenskej televízie v ére samostatnosti Slovenska, ako vysokoškolský pedagóg vzdelával stovky študentov. Ani ako osemdesiatnik neprestal byť činorodý a napísal jedinečné dielo o histórii televíznej tvorby a televízneho vysielania u nás.

• Kedy ste sa rozhodli napísať Dejiny slovenskej televízie?

Znie to možno neveriteľne, ale dejiny slovenskej televízie som, pravda iba v duchu, začal písať hneď, len čo som vstúpil na televíznu pôdu. Už vtedy, bolo to v roku 1957, som si uvedomil, že televízia je čosi úžasné a pre národ a jeho kultúru oveľa významnejšie než, povedzme, slovenská kinematografia alebo slovenské divadlo. V tomto presvedčení som si od prvých chvíľ zbieral údaje, zapisoval poznámky a robil fotografie. Pociť podielu na veľkolepom podujatí – na odstránení technického provizória a s ním súvisiacich porúch vo vysielaní, na zlepšení umeleckej úrovne programu, na vyrovnaní sa českej televízii, potom rakúskej ORF a napokon na dosiahnutí úrovne ostatných európskych televízií – som nemal iba ja sám.

• Kto ho mal spolu s vami?

Boli sme začiatkom šesťdesiatych rokov mnohí takto zapálení a nadšení zamestnanci Slovenskej televízie. Ba nebojím sa povedať, že všetci, čo vtedy pracovali v bratislavskej televízii. Niektorí z nás za svoju obetavú prácu pre televíziu zaplatili doslova životom. Pracovať deň čo deň neskoro do noci, vypiť litre kávy a žiť len na vlašskom šaláte to bol spôsob života, ktorý znivočil nejednu mladú organizmus. Aj na pamiatku týchto, dnes už zabudnutých kolegov rozhodol som sa spracovať dejiny slovenskej televízie, pokladám to voči nim za svoju kolegiálnu povinnosť.

• Aký vplyv na vás mal päťročný pobyt v Česku, presnejšie v pražskom prostredí?

Vysoká česká kultúrna, historická povedomie a vlastenectvo mi učarili a intenzívne pôsobili na moje sebauvedomenie a vnímanie sveta. Keď som prišiel na zápis na elektrotechnickú fakultu, jedna úradníčka povedala: „Je tady nějaký dráteník ze Slovenska.“ No keď som prišiel po rokoch už ako televízny dramaturg do pražského Národného divadla pozrieť sa na gene-

rálku, priniesol som známemu umelcovi Radovanovi Lukavskému svoju knihu Teória filmovej dramaturgie. On počas pauzy obchádzal kolegov a ukazoval im ju so slovami: „Podívejte, co mi věnoval Stadtrucker.“ Rád by som bol, keby aj s mojimi Dejinami slovenskej televízie to dopadlo podobne, ale ...

• Aké boli predpoklady na vytvorenie diela, ktoré upravujete na vydanie?

Predpoklady na napísanie dejín slovenskej televízie mám vari lepšie než hocikto iný. Okrem toho, že nás už ostalo nažive iba zopár z tých, čo kedysi pokusne z Kamzíka vysielali, ja som mal možnosť spoznať televíziu náramne zblízka a z viacerých strán. Začínal som ako inžinier elektrotechniky – bol som údržbárom televíznej kamery, šéfom zvukového oddelenia, členom celoštátnej Provoznej rady a jej hlavným technologom pre zvuk. Pokračoval som ako kandidát vied o umení – pracoval som ako redaktor filmového vysielania, potom ako dramaturg a scenárista vo vychýrenej Hlavnej redakcii literárno-dramatického vysielania na úseku bratislavských pondelkových inscenácií. A skončil som ako ústredný riaditeľ Slovenskej televízie.

• To sú vaše skúsenosti, ale stačí to na vydanie diela?

Ukazuje sa, že nie je vždy dobre, keď človek toho príliš veľa vie. Ponechám bokom fakt, že takého človeka niektorí ľudia nemajú radi a sú aj takí, čo sa ho boja. Tým sa však netrápim. V mojom prípade je prioritný iný problém: mám obrovské, až neprehľadné množstvo poznatkov a informácií. Tie správne povyberať, utriediť a zoradiť do historicky náležitých súvislostí je nielen kumšt, ale aj veda.

• Aký by mal byť rozsah diela?

Dejiny spracúvam a archiv STV navštevujem už pekných pár rokov. Vychádzalo mi to tak, že môj rukopis bude mať asi tisícpäťsto strán, ale moji priatelia a odborní poradcovia ma

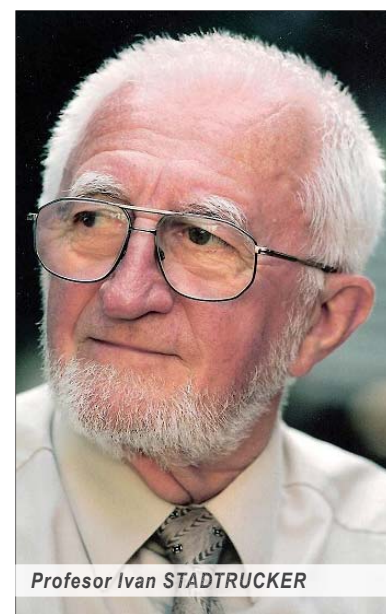
presvedčili, že je to nonsens, že taký traktát nikto čítať nebude a nikto mi ho ani nevydá. Dal som si povedať a usúdil som, že dejiny sa pokúsím spracovať na sedemsto stránach. Doneďavna som sa pridržal tejto koncepcie. Teraz sa situácia vyvinula tak, že som konečne našiel ochotné vydavateľstvo Perfekt a že na Dejiny slovenskej televízie aj získalo grant. Grant štandardný, aký by asi dostalo na nejaké Povesti a legendy môjho rodného kraja. Čo je najsmutnejšie, financie, ktoré má vydavateľstvo k dispozícii, umožňujú vydať knihu maximálne na dvesto päťdesiatich stránach.

• V čom je podstata problému s rozsahom diela?

Objasním to na príklade. Od roku 1959 do roku 1989 slovenská televízia každoročne pripravila vyše päťdesiat inscenácií, z ktorých sa každá vyrovná kolibskému hranému filmu. Znamená to, že len jedna redakcia za tri dekády vyprodukovala vyše tisícpäťsto dramatických diel. A čo tie ostatné? Len ich titulový súpis by zaplnil jednu knihu! V Dejinách, ktoré pripravujem, treba aspoň pár slovami tie najvýznamnejšie diela charakterizovať a zhodnotiť. A všimnúť si aj iné vysielania, napríklad Večerničky. A potom, veľa vecí treba teoreticky konzekventne vysvetliť. Čo znamená napríklad, že „pondelkovou inscenáciou bol hraný film“?

• Neskúšali ste nadviazať spoluprácu s niektorou inštitúciou?

Ponúkol som vydanie Dejin slovenskej televízie prinajmenšom trom fakultám slovenských univerzít, na ktorých som masmediálne teórie v minulosti prednášal. Ponúkol som aj Slovenskej akadémii vied vydanie publikácie, na ktorej by inak museli pracovať traja odborní pracovníci SAV v trvalom pracovnom pomere aspoň tri roky. Výslovne som zakaždým zdôraznil, že dejiny chcem ukončiť rokom 1989, lebo na ďalšie obdobie by môj pohľad nemusel byť objektívny, keďže

Profesor Ivan STADTRUCKER

v tom čase som sa už uchádzal o post ústredného riaditeľa STV. Odpoveďou bolo, že mi nik neodpovedal.

• Ako sa k projektu stavia vedenie RTVS?

Samozrejme že v RTVS o mojom projekte vedia, a aj keď nijakú doložku zvláštnych výhod som od nich nedostal, pracovníci televízneho archívu mi ochotne vychádzajú v ústrety. Pred časom som sa obrátil aj na vedenie RTVS. Vydavateľstvo Perfekt požiadalo písomne riaditeľa Václava Miku, aby láskavo súhlasil s tým, že televízia bezplatne poskytne fotografie z televíznych inscenácií, aby mohli byť uverejnené v pripravovaných Dejinách slovenskej televízie.

• Aká bude teda budúcnosť diela?

Neviem, netuším. Verím, že Dejiny aj keď v oklieštenej podobe vyjdú. A čo sa týka neredukovateľného vydania? Zišiel by sa mi nejaký sponzor, ktorého veľkodušnosť by ma odbremenila od rutinných činností, takže overovanie dátumov, zostavovanie registrov a pod. by som mohol niekomu zaplatiť. Rátam aj s tým, že sa nijaký donátor nenájde a ja naďalej budem odkázaný iba sám na seba. V takom prípade vykonám, čo budem vládať, a všetko z historického aspektu zmysluplné a dôležité zavesím na internet. Netrpím nijakou fixnou ideou výnimčnosti diela, len sa neviem zmieriť s predstavou, že by sa slovenská kultúra aj naďalej zaobíhala bez dejín svojej najdôležitejšej národnej verejnoprávnej inštitúcie.

O ČOM JE REČ

Vždy, keď počujem mená ruských literátov ako Gorkij, Šolochov alebo Dostojevskij a Tolstoj, spomeniem si na svojho priateľa, ktorý niekedy začiatkom deväťdesiatych rokov pracoval v Zberných surovinách. Občas vykrútil moje telefónne číslo a pýtal sa ma: „Príď, niečo pre teba mám.“ Znamenalo to, že si opäť od neho prinesiem domov nejakú zachovanú, završene ešte ani neprelisťovanú knihu od spomínaných autorov. V tom čase sa každý zbavoval ruskej a sovietskej literatúry, do zberu sa vyvážali tisíce kníh zo školských, podnikových alebo z verejných knižníc. Nikto nechcel mať nič spoločné s Rusmi. Bolo to vtedy tak trochu chaotické, zmätané obdobie, keď sa mnohí zbavovali stranických kníh, ktoré stále patria medzi skvosty svetovej literatúry. Ešte aj dnes občas zavadiť pohľadom o tie ohrdnuté diela, zalistujem v nich, pretože inak sa pozerá na svet človek v tridsiatke, inak v päťdesiatke a inak, ak ho naháňa už sedemdesiatka...

Na tých autoroch je však zaujímavá nielen ich tvorba, ale aj životný príbeh. Zoberme si povedzme Maxima Gorkého, spisovateľa, ktorému nadviehal samotný Stalin. On totiž veľmi dobre vedel, že iba veľký spisovateľ ho môže urobiť nesmrteľným. Mal síce okolo seba desiatky školených propagandistov,

Rudolf SLEZÁK

Ohrdnuté diela

no veľmi si želal, aby o ňom napísal knihu práve Gorkij. Veril, že ak bude o ňom písať priaznivo, zmyje z neho všetko to, čo napáchal počas čistiek a kolektivizácie. Preto ho bolo tak často vidieť v jeho obrovskej knižnici, ako postáva pri knihách spisovateľa, občianskym menom Alexej Maximovič Peškov.

Stalin vychádzal Gorkému v ústrety takmer vo všetkom – dokonca ak o to spisovateľ požiadal, dokázal pomôcť alebo niekoho omilostiť. Bol však aj chytrý a prešibaný. Keď niekedy v tridsiatych rokoch Rusi v konštruktérskom Tupolevovom time vyvi-

nuli mimoriadne vydarené lietadlo, hotový zázrak leteckých inžinierov, navrhli do Kremľa, aby ho mohli poctiť Stalinovým menom. Ten to odmietol a na jeho prianie mu dali meno – Maxim Gorkij. Neurobil tak zo skromnosti, ale z predvídavosti. Veď lietadlo sa môže zrútiť, povedia, že sa zrútil Stalin,

alebo o niekoľko rokov niekto vyvinie iné lietadlo, väčšie a dokonalejšie, pri ktorom už bude Stalin vyzerať ako nedochôdca či trpaslík...

Aj napriek tejto pocte Gorkij knihu o Stalinovi nenapísal. Asi bol tiež predvídavý. Lietadlo sa predsa len zrútilo... Spomením to iba preto, aby sme si oživilí, ako veľmi mocní tohto sveta túžia po nesmrteľnosti. Chcú, aby sa o nich aj po stáročiach hovorilo a písalo. Preto si stavali pyramidy, pomenúvali mestá, námestia, ulice i letiská. Robilo sa tak na počesť diktátorov i veľkých humanistov, ako bol trebárs

Václav Havel. Aj po ňom premenovali známu pražskú Ruzyň na Letisko Václava Havla.

Možno sa to bude niekomu vidieť pritiahnuté za vlasy – stavať vedľa seba diktátora a humanistu, no je to úvaha aj o ľuďoch, ktorí ich obklopovali, ktorí sa usilovali a stále sa usilujú niečo z ich slávy urvať si aj pre seba. Čo iné si môže človek myslieť povedzme o mestskom zastupiteľstve v Prachaticiach, ktoré pri hlasovaní o rekonštrukcii tamojšej kaplnky zároveň rozhodlo, že svätého Václava v nej bude predstavovať Václav Havel (!). Až pamiatkari to museli vlastenckým pánom na radnici vytĺcť z hlavy. Také boli prednávkou u našich susedov, a nielen tam, priam preteky v tom, kto si dokáže tohto dramatika a politika viac uctiť a kto ho po smrti bude viac oplakávať. Akoby ho chceli tromfnúť v absurdnostiach...

Ktovie, možno verili aj tomu, že sedí na nebesiach a odtiaľ sleduje, kto z pozostalých za ním viac smúti. Vždy to však bolo i bude iba o pomínutosti. A o ľuďoch, ktorí vo všetkom radi preháňajú.

Ukrajina chce dodávky plynu zo Slovenska podľa vlastných predstáv

Kyjev uplatňuje politiku nátlaku

Ukrajinský prezident neočakávane a náhle zrušil stretnutie krajín V4 o energetickej efektívnosti. Slovenská strana aj za účasti eurokomisára pre energetiku Maroša Šefčoviča pripravovala toto rokovanie niekoľko mesiacov.

Ivan BROŽÍK – Foto: archív SNN

Rokovanie sa malo uskutočniť v Ukrajine v meste Ivano-Frankovsk. Ukrajinský premiér Arsenij Petrovič Jaceňuk napadol Slovensko za dohodu s Gazpromom. Urobil to nediplomaticky, podľa pozorovateľov až arogantne. Ukrajina zašla až tak ďaleko, že vyslovila na adresu Slovenska obvinenie z toho, že porušujeme zákony Európskej únie. Zrejme aj to je vysvetlenie pre neohlásenú neúčast' predstaviteľa Ukrajiny na konferencii GLOBSEC v Bratislave. Ten istý A. Jaceňuk s predsedom slovenskej vlády R. Ficom spustil vlnu na jeseň reverzný tok plynu do Ukrajiny. Bolo to ústretové rozhodnutie Slovenska voči susedovi na východe, ktorý bol v núdzi, aj keď existovalo vážne riziko zhoršenia diplomatických vzťahov s našim tradičným energetickým partnerom.

■ ZREJMÁ NESPOLAHLIVOSŤ

Slovensko minulý rok v septembri napriek tlaku Gazpromu, ktorý bezdôvodne znížil dodávky aj k nám o päťdesiat percent, spustilo reverzný tok plynu cez Vojany do Ukrajiny. V zimnom čase a v čase nedostatku energetických surovín tak Ukrajina mala k dispozícii takmer pätnásť miliárd kubických metrov plynu, čo sú takmer tri štvrtiny jej celoštátnej sezónnej potreby. Ukrajinskí odberatelia však nikdy maximálny objem možných dodávok nevyužili. Teraz sa vláda Arsenija Jaceňuka podľa agentúry Reuters obrátila na úrad EÚ s tým, že slovenský plynový operátor Eustream svojou dohodou s Gazpromom bráni veľkému reverzu plynu cez kľúčový

Arsenij Jaceňuk na spustení reverzného toku plynu na Ukrajinu vo Vojanoch.

slovenský plynovod na Slovensko. „Ukrajina opakovane požiadala Slovensko, aby jej povolilo reverz cez jednu zo štyroch tranzitných plynovodných staníc (Užhorod – Veľké Kapušany) na ukrajinsko-slovenských hraniciach, ale Eustream to odmietol s odkazom na dohodu s ruským dodávateľom Gazpromu,“ napísala agentúra Reuters. Pripomeňme, že už existujúci reverz cez Vojany nie je kapacitne využitý. Prezident Jaceňuk však argumentuje tým, že „... úplný slovenský reverz by pomohol Ukrajine ukončiť závislosť od Gazpromu, a prípadne dovážať všetok plyn z EÚ“.

■ ZDRŽANLIVÝ POSTOJ

Slovenská diplomacia nateraz nereaguje na kritiku Ukra-

jiny. Uprednostňuje rokovania, za prospešné sa považuje možné stretnutie zástupcov Ukrajiny, Európskej komisie, Gazpromu a Eustreamu v zmysle minuloročnej dohody z Veľkých Kapušian. Slovenský prepravca plynu Eustream má záujem na konštruktívnom riešení situácie. Reaguje tak na list ukrajinského premiéra Arsenija Jaceňuka, adresovaný orgánom EÚ. „Eustream je pripravený pristúpiť k týmto rokovaniam a v maximálnej miere podporiť ukrajinskú stranu, súčasne ale musí brať do úvahy svoju zodpovednosť za zaistenie prepravy plynu do množstva štátov Európskej únie,“ povedal pre médiá hovorca firmy Vahram Chuguryan. Zároveň upozornil, že sťažnosť Ukrajiny

na prepravný kontrakt Eustreamu s ruskou stranou je neopodstatnená. Prevádzka meracej stanice totiž nie je upravená v tejto zmluve, ale v samostatných kontraktach, upravujúcich technické podmienky prepravy. Ukrajina má v súčasnosti k dispozícii fyzický reverzný tok cez plynovod Vojany – Užhorod (Budince), pripomenul vo vyhlásení Vahram Chuguryan. Jeho celková kapacita je štyridsať miliónov kubických metrov denne, ukrajinská strana ho pritom využíva len na polovicu.

■ ROZPOR V NÁZOROCH?

Ešte nedávno pre internetový portál „slovenskoukrajina“ chargé d'affaires Ukrajiny v SR I. I. Cholostenko vyhlásil: „Nevyužitie rezervy vidíme aj v spolupráci v oblasti tranzitu energonosičov, keďže obe naše krajiny sú kľúčovými tranzitnými prepravcami plynu a ropy do ďalších európskych krajín. Podľa nášho názoru mohol by byť rozpracovaný ukrajinsko-slovenský projekt výstavby zásobníkov plynu, podobný schválenému projektu vytvorenia kapacít na úschovu veľkých strategických zásob zemného plynu na území Českej republiky v regióne Moravy, ktoré by Slovensko mohlo využívať. Takéto zásobníky by mohli byť aj na území Ukrajiny neďaleko hraníc so Slovenskou republikou. Financovanie výstavby môže očakávať zapojenie finančných prostriedkov Európskej banky pre rekonštrukciu a rozvoj, ktorá má v úmysle zdvojnásobiť svoje investície do projektov energetickej efektívnosti a bezpečnosti, ktoré sa realizujú v SR. Realizácia takýchto projektov, ktoré plne zodpovedajú stratégii energetickej bezpečnosti Európskej únie, by sa mala stať podstatným činiteľom prehĺbenia partnerských vzťahov medzi Ukrajinou a Slovenskom.“ Zostáva dúfať, že Arsenij Jaceňuk mal iba chvíľku zlú náladu.

Spotrebiteľ má jasné práva, musí ich však poznať

Škola života, ktorá vám ušetrí peniaze

Ivan BROŽÍK

Informačná kampaň o právach spotrebiteľov má za cieľ zvýšiť všeobecnú informovanosť obchodníkov a spotrebiteľov o právach spotrebiteľov v celej Európskej únii. Zastúpenie Európskej komisie na Slovensku a Európske spotrebiteľské centrum v SR ju predstavili pred niekoľkými dňami.

„Vďaka novej legislatíve EÚ majú spotrebiteľia v Európe silnejšie práva a vyššiu úroveň ochrany pri online nákupoch tovarov a služieb. Nedávny prieskum však ukázal, že iba dvanásť percent spotrebiteľov pozná svoje základné práva. Iba tí, ktorí poznajú a vyžadujú svoje práva, môžu naplno využívať výhody plynúce z legislatívy. Dôvod, prečo realizujeme osvetovú kampaň, je zvýšiť povedomie o tom, že spotrebiteľia majú veľké práva pri tradičných aj online nákupoch,“ povedala Věra Jourová, komisárka Európskej

komisie pre spravodlivosť, spotrebiteľov a rovnosť žien a mužov. Iniciatívu spustili v štrnástich členských štátoch: Grécku, Španielsku, na Cypre, v Portugalsku, Bulharsku, Lotyšsku, Taliansku, Poľsku, Českej republike, Litve, Estónsku, Maďarsku, Slovinsku a na Slovensku. Súčasťou kampane sú reklamné plochy v nákupných centrách a online videá.

■ ZÁKLADNÉ PRÁVA

Kampaň sa zameriava na päť kľúčových práv spotrebiteľa – právo na výmenu alebo opravu chybného tovaru, právo vrátiť tovar zakúpený

cez internet do štrnástich dní, právo na zmluvu, ktoré neobsahujú neprijateľné ustanovenia, právo na pravdivú reklamu, právo na bezplatnú pomoc európskych spotrebiteľských centier v prípade problémov so zahraničným obchodníkom. Osvetová kampaň má rovnako osloviť spotrebiteľov aj obchodníkov. Cieľom je informovať firmy o právach spotrebiteľov, obmedziť sťažnosti, a tým predchádzať strate dôvery. Iniciatíva sa začala v lete minulého roka, keď nadobudla účinnosť nová smernica o právach spotrebiteľov (pozri IP/14/655). Jej obsahom sú nielen práva vyplývajúce zo smernice o právach spotrebiteľov, ale aj z ďalších kľúčových právnych predpisov EÚ na ochranu spotrebiteľa, ako sú smernice o Neprijateľných zmluvných podmienkach, o Nekalých obchodných praktikách, o Určitých aspektoch predaja spotrebného tovaru a o zárukách na spotrebný tovar. Nová smernica o právach spotrebiteľov posilňuje práva spotrebiteľov v celej EÚ, a to najmä pri online nakupovaní.

■ PAMÄTAJTE!

Právne predpisy v oblasti ochrany spotrebiteľa v EÚ zaručujú, že pri nákupe tovaru v supermarkete, platení účtu dodávateľovi energie alebo pri sťahovaní hudby

má každý právo na spravodlivé zaobchádzanie. Charta základných práv, európske zmluvy a odvetvovo špecifické právne predpisy EÚ spoločne zaručujú vysokú úroveň ochrany spotrebiteľa. Pritom skúsenosti spotrebiteľov sú rôzne. Až 59 percent z nich dôverovalo online nákupom od podnikov vo vlastnej krajine, zatiaľ čo 36 percent dôverovalo takýmto nákupom z iných krajín EÚ. Varujúce je, že až 23 percent spotrebiteľov uskutočnilo v predchádzajúcich dvanástich mesiacoch nákup na základe zavádzajúcej alebo klamlivej reklamy a až 44 percent sa stretlo s takouto reklamou. Zo skúseností ďalej vyplýva, že tridsať spotrebiteľov zaznamenalo oneskorené doručenie tovaru zakúpeného online vo svojej krajine, zatiaľ čo ôsmim percentám kupujúcich tovar vôbec nedoručili.

■ VODU KÁŽU...

Smutné je zistenie, že 41 percent obchodníkov v EÚ považuje náklady na dodržiavanie rôznych vnútroštátnych pravidiel v oblasti ochrany spotrebiteľa za veľkú prekážku obchodu. Dozorujúce štátne, ale aj spotrebiteľské inštitúcie by nemali zabúdať na skutočnosť, že spotrebiteľské výdavky predstavujú 56 percent HDP EÚ, zvýšenie dôvery spotrebiteľov sa teda môže priamo premeniť na posilnenie hospodárskeho rastu. Novou smernicou, ktorá sa uplatňuje vo všetkých členských štátoch, sa posilnia práva spotrebiteľov tým, že sa im poskytnú rovnaké práva v rámci celej EÚ, pričom sa zabezpečí primeraná rovnováha medzi ochranou spotrebiteľa a konkurencieschopnosťou podnikov.

NA MARGO

Robíme na cudzinu

Zisky, ktoré si poslali zo Slovenska do zahraničia investori, dosiahli 3,4 percenta hrubého domáceho produktu Slovenska. V susednom Česku to bolo až päť percent (214 miliárd českých korún, v prepočte 7,8 miliardy eura). Česko sa tak zaradilo medzi trojicu najväčších „vývozcov zisku“ spomedzi európskych krajín. Viac prostriedkov vyplátili do zahraničia len Írsko a Malta. V poslednom čísle to uvádza Statistika & My, časopis Českého štatistického úradu. Odvoláva sa na zdroje z Eurostatu.

Malta je v tomto ukazovateli mimoriadnym platcom, pretože do zahraničia na dividendách odišlo 99,3 percenta jej HDP. Za hranice Írska išlo 6,1 percenta HDP krajiny. V opačnom postavení je napríklad Holandsko, ktoré je čistým príjemcom dividend na úrovni 7,7 percenta HDP.

Suma, ktorú si zahraniční vlastníci každoročne od svojich spoločností sťahujú, narastá. Napríklad v roku 1993 vo forme dividend odišlo z Česka do zahraničia niekoľko desiatok miliónov korún, v roku 2000 to už bolo vyše 10 miliárd a v roku 2010 vyše 170 miliárd korún. Rekordných 224 miliárd korún do zahraničia odišlo v roku 2013, vlni tento pre Česko neprínosný rekord prekonaný nebol.

Podobné je to aj na Slovensku, ktoré má rovnako významný automobilový sektor a finančné inštitúcie ovládané zahraničím, ale aj kľúčové energetické spoločnosti sú v rukách cudzích majiteľov. Slovenské firmy tvoria len nepatrnú časť celkových tržieb a ziskov, ktoré vyprodukuje automobilový priemysel na Slovensku. Z analýzy portálu Indexpodnikateľa. sk vyplýva, že do zahraničia odchádza cez nadnárodné spoločnosti až 99 percent zisku v tomto odvetví.

Väčšina menších firiem podnikajúcich v automobilovom priemysle má však tuzemské vlastníctvo. Na Slovensku pôsobí 61 percent spoločností s domácim majiteľom a 39 percent patrí zahraničným vlastníkom. Najväčšiu časť slovenských firiem tvoria spoločnosti s ručením obmedzeným (317), za nimi nasledujú živnostníci (193) a prvú trojku uzatvárajú akciové spoločnosti (31).

Aj banky vlni zarobili v čistom 560 miliónov eur a časť peňazí poslali do zahraničia. V tomto roku už po štyroch mesiacoch majú čistý zisk 243 miliónov eur.

Podľa analýzy, ktorá vychádzala z tržieb a ziskov jednotlivých firiem pôsobiacich v automobilovom priemysle za roky 2009 až 2014, sú najväčšími tahúňmi našej ekonomiky veľké nadnárodné spoločnosti s ich priamymi zahraničnými investíciami.

(ŠZ)

O mnohých právnych nárokoch voči obchodu spotrebiteľia ani nevedia.

Rok prezidenta Slovenskej republiky Andreja Kisku optikou jeho predchodcu Ivana Gašparoviča

Vo voľbách uspeje len kandidát s podporou strany

Ivan Gašparovič bol dve volebné obdobia prezidentom Slovenskej republiky. Napriek tomu, že počas desiatich rokov jeho funkčného obdobia sa na politickej scéne vysledovali vlády s rozdielnym programovým aj ideovým zameraním, nevznikli pnutia, ktoré by ohrozili stabilitu štátu. Jeho ústredným mottom bolo: Myslím národne, cítim sociálne. Bol spoluvorcom slovenskej ústavy a do povedomia občanov Slovenska sa zapísal ako politik rešpektujúci demokratické princípy ústavnosti. Vždy a všade presadzoval slovenské národné a štátne záujmy, obhajoval slobodu a nezávislosť Slovenskej republiky. Čtil si kultúru a národné tradície. S Ivanom Gašparovičom hovoríme o jeho nástupcovi Andrejovi Kiskovi, ktorý 15. júna zavŕšil rok vo funkcii prezidenta.

Eva ZELENAYOVÁ – Foto: Ladislav LESAY, SNN

Andrej Kiska v predvolebnej kampani tvrdil, že je prvým nezávislým kandidátom, že chce vrátiť prezidentskému úradu autoritu, nezávislosť a stáť sa strane ľudí. Ako podľa vás plní svoje sľuby?

Najskôr by musel pán prezident Kiska povedať, čo znamená nezávislosť z filozofického, ale aj praktického hľadiska. A možno by sme sa zhodli na tom, že nejaká totálna nezávislosť nejestvuje. Každý človek má svoju predstavu o svojej vlastnej politike a tá určite patrí do oblasti niektorej filozofie. Či je to sociálna, ekonomická, liberálna, alebo vôbec občianska. Čiže musí mať svoj názor a ten musí niekam patriť. Pokiaľ ide o kandidátov na prezidentov, neviem, či história pozná nejakého človeka, ktorý by bol do takejto funkcie zvolený, ak by nemal určitú predstavu o tom, čo chce robiť, ktorý zo smerov chce zastupovať a dávať mu prednosť. Keď som išiel do voľieb, povedal som, že chcem robiť všetko pozitívne pre občanov, pokiaľ ide najmä o sociálne a národné otázky. Dal som to jednoznačne najavo. A tiež som kandidoval ako nezávislý od politických strán. Ale aj to je relatívne. Pretože v súčasnosti, ak by niekto chcel byť zvolený do funkcie prezidenta a nemal by podporu niektorej z politických strán, myslím si, že by asi ťažko uspel. Takže aj z tohto pohľadu, ak povedal prezident Kiska, že je nezávislým kandidátom, tak svoju nezávislosť nakoniec prezentoval tým, kto ho vo voľbách podporoval, akých poradcov v súčasnosti má, s ktorými politickými stranami viac komunikuje. Takže taká nezávislosť, o akej hovoril kandidát na prezidenta Kiska, myslím si, že neexistuje. Ak ide o to, že chce zvýšiť prestíž kancelárie, tak počas osobného stretnutia s ním som povedal, že si neviem predstaviť ako. Keď začiatkom decembra 2013, teda ešte pred prezidentskými voľbami, mimovládna organizácia Inštitút pre verejné otázky (IVO) vyhodnocovala dôveryhodnosť inštitúcií z prieskumov verejnej mienky, kancelária prezidenta bola vyhodnotená ako najdôveryhodnejšia spolu s armádou. Keďže som bol hlavným veliteľom ozbrojených síl, mal som podiel aj na vnímaní armády.

• Myslíte si, že A. Kiska si bol vedomý toho, že porušuje zákon dížkou kampane a vynaloženými prostriedkami?

Ak mám pravdu povedať, neviem, koľko finančných prostriedkov vynaložil na kampaň, nikdy ma to nezaujímalo.

• Vyše milión eur, sám to povedal.

Samozrejme, že každý zodpovedný politik sa musí riadiť právnou normou, ktorá mu jednoznačne určuje, čo môže a čo nemôže. Ale ja som nesledoval, či v niečom porušil zákon o kampani.

• On sám sa pochválil, že kampaň robil dva roky a minul na ňu 1 095 482 eur. Sám sa k tomu priznal. No vyznelo to tak, akoby sa tým chváliť, a pri tom išlo o porušenie zákona.

Ja som si to takto neuvedomil, ale ak je to tak, tak máte pravdu.

• Ktoré rozhodnutia prezidenta Kisku považujete za nešťastné a prečo?

Nedovoliť si kritizovať prezidenta, ale musím povedať, že hneď jeho prvé rozhodnutie ma veľmi sklamalo. Ešte v čase, keď som bol prezidentom republiky, zvolila NR SR kandidátov na sudcov Ústavného súdu SR. Na miesta, ktoré sa v tom čase uvoľnili. Vo verejnosti, najmä na nátlak niektorých politických strán, ale aj samého kandidáta na prezidenta Kisku, sa vytváral názor, že nesmiem vymenovať týchto kandidátov, že to je už vec nového prezidenta. To však nebola pravda, čo bolo potvrdené aj stanoviskom Benátskej komisie, podľa ktorého úradujúci prezident má ústavné právo vymenovať sudcov ústavného súdu. Problém v tom čase spočíval v tom, že ak by som ich bol vymenoval a boli by u mňa zložili sľub, zväčšil by sa počet sudcov Ústavného súdu SR daný ústavou. Ja som teda mohol sudcov vymenovať, ale s tým, že sľub zložia až u budúceho prezidenta, čo je podmienkou ujať sa funkcie ústavného sudcu. No

mi dáva i súčasné vyjadrenie senátu ÚS. Prezident má vymenovať pôvodných kandidátov na sudcov Ústavného súdu SR, ktorých mu navrhla NR SR na základe splnených podmienok.

• Ozaj, kauza generálneho prokurátora. Boli to veľké tlaky na vás?

Nevymenovanie Čentéša za generálneho prokurátora sa nedá porovnávať s nevyymenovaním sudcov Ústavného súdu SR. Pretože pri sudcoch má NR SR ústavou stanovené kritériá, ktoré musí kandidát na sudcu ÚS splniť. Napriek tomu, že NR SR volí kandidátov na sudcov ÚS podľa jasných kritérií, prezidentovi poskytuje dvojnásobný počet kandidátov, aby z nich vybral. A tých, ktorých vyberie, musí vymenovať za sudcov Ústavného súdu SR. Pri vymenovaní generálneho prokurátora prezident skúma, či zvolený kandidát NR SR spĺňa podmienky na to, aby riadil takúto inštitúciu. No a v prípade Čentéša som jednoznačne poukázal na dôvody, prečo tento kandidát nemôže byť generálny prokurátor. Pri voľbe generálneho prokurátora skutočne išlo o korupciu medzi poslancami, hovorilo sa, koľko musí dostať poslanec za hlas, ak zahlasuje

dnes som presvedčený, že nielen nemohol riadiť takýto úrad, ale že nemá čo ako prokurátor na GP dnes sedieť. A preto som bol kvapený, že pán Kiska ako kandidát na prezidenta stále hovoril, že keď príde, okamžite vymenuje Čentéša. Že iného nevyymenuje, vymenuje Čentéša.

• Ako hodnotíte správanie sa prezidenta počas spomienkových slávností skončenia druhej svetovej vojny na Dukle a na Slavíne, ale aj v Banskej Bystrici pri príležitosti SNP? Môže Slovensku ublížiť jeho nepriateľský postoj k Rusku?

Ja neviem, či pán prezident má nepriateľský postoj k Rusku, asi by som to do tejto pozície nestaval, ale jeho rozhodnutia môžu takéto emócie u ľudí vyvolávať. Ak sa rozhodol nezúčastniť sa na týchto oslavách ako prezident SR, ako predstaviteľ nášho štátu a všetkých občanov SR, som presvedčený, že jeho konanie nebolo správne. Keby sa rozhodol ako občan, a nie ako prezident, že sa nebude na takýchto udalostiach zúčastňovať, je to jeho osobné stanovisko, ale ako prezident SR mal si pýtať súhlas občanov na takéto konanie.

• A akou formou by si mal vypýtať stanovisko občanov?

Tak ako sa to robí. Agentúry priebežne robia prieskumy verejnej mienky. Určite nie cez referendum.

• Vy ste každoročne 17. novembra položili veniec pri pamätníku obetí komunistického režimu na bratislavskom cintoríne vo Vrakuňi. Až prezident Kiska porušil tradíciu. O čom to svedčí?

Nemyslím si, že ja ako bývalý prezident by som sa mal postaviť do úlohy sudcu prezidenta. Za svoje rozhodnutia zodpovedá všetkým občanom. Faktom je, že som na tieto pietne akty chodil každý rok a bol som aj naposledy, keď som už prezidentom nebol. A nebral som to ako povinnosť, ale ako niečo, k čomu ma obeť týchto ľudí zaväzujú.

• V Ukrajine sa prezidentom stal oligarcha, ktorému náš prezident prejavuje prílišnú náklonnosť. Aké poslanstvo pre spoločnosť tým vysiela?

Nikdy som v pozícii oligarchu nebol, som presvedčený, že ani nebudem, tak jeho pocity hodnotiť neviem.

• Je tiež horlivým podporovateľom NATO, čo napokon vygenerovalo protestné zhromaždenia proti základniam NATO na Slovensku. Ako vnímate angažovanosť prezidenta v tomto smere?

Slovensko je členom Aliancie, zaviazali sme sa na naplnenie jej programov. Nikto nás tam netlačil, išli sme tam dobrovoľne. Teda sme spoluzodpovední za politiku Aliancie. Na druhej strane, ak by som mal konkrétne odpovedať na vašu otázku, iniciatíva prezidenta na zvyšovanie pôsobenia vojsk NATO na Slovensku je zbytočná, lebo si to nevyžaduje ani samotná Aliancia. Dnes či chceme, alebo nechceme, máme tu príslušníkov Aliancie aj zo Spojených štátov – vojakov. Je to súčasť našej

Ivan GAŠPAROVIČ

dohody. Čiže s tým, čo tu máme, s tým súhlasiť musíme. Aká politika Aliancie bude do budúcnosti, to dnes nikto nevie, ale som presvedčený, že by sa mali obnoviť stretnutia NATO – Rusko.

• O A. Kiskovi sa vedelo, akým spôsobom zbohatol, napriek tomu vyhral voľby. A neuplynul ani rok od jeho nástupu do funkcie a už je na svete petícia za jeho odvolanie z funkcie. Čo si myslíte, prečo?

Každý politik má svojich priaznivcov a tých, ktorí ho nemajú radi. Takže tí, ktorí na prezidentovi Kiskovi vidia niečo, čo sa im nepáči alebo o čom si myslia, že nerobí dobre, tak sa vyjadria touto formou. Je to ich slobodné rozhodnutie. A či s tým súhlasím, alebo nesúhlasím, to nie je dôležité.

• Čo môže pre Slovensko znamenať prezident Kiska?

Jeho konanie môže byť hodnotené pozitívne, ale aj negatívne. Aby bol vnímaný pozitívne, musí byť prezidentom vnímavým, nemôže byť prezidentom zahľadeným do niektorých politických strán. Musí byť prezidentom, ktorý bude akceptovať NR SR, vládu, lebo prezident, parlament aj vláda sú zástupcovia slovenského štátu navonok aj vnútri. Či bude pre Slovensko prospešný, alebo nie, bude závisieť od toho, aký bude mať vzťah k politike týchto inštitúcií.

• Má prezident také právomoci, aby mohol ísť proti parlamentu a vláde?

Určite, hoci ústava prezidenta nepostavila do pozície toho, kto s konečnou platnosťou rozhoduje.

• Na Slovensku sa veľmi dávno hovorí o vytvorení prezidentského systému. Sme necelý rok pred voľbami, iste bude táto otázka v krátkom čase pertraktovaná. Čo si o tom myslíte? Je pre Slovensko vhodný prezidentský systém?

Na Slovensku má tradície parlamentarizmus a postavenie prezidenta v súčasnosti vyhovuje súčasnému politickému systému a zodpovedá aj tradíciám. Prezident by však mohol mať právo legislatívnej iniciatívy, aby sám mohol predkladať zákony. Usiloval som sa o to, ale nikdy mi to neprešlo. Pretože politické strany o to nemajú záujem. Proces prijímania zákonov by sa pritom nemenil. Toto rozšírenie právomoci prezidenta by som asi vedel akceptovať. Inak si myslím, že postavenie prezidenta v súčasnosti stačí a zodpovedá potrebám spoločnosti.

Ivan GAŠPAROVIČ pri výkone prezidentskej funkcie uplatňoval zásadu: Myslím národne, cítim sociálne!

a z toho bol veľký krik. Ja som zaviedol prax skladania sľubu sudcov Ústavného súdu SR pri ich vymenovaní. Pochopiteľne, že som si uvedomoval, čo by takýto postup znamenal na konci môjho funkčného obdobia, a preto som sa rozhodol sudcov nevyymenovať, no nepovažoval som za nevyhnutné o tom hovoriť. Proti tomu, aby som ja vymenoval týchto sudcov, sa ohradzoval najmä Ján Mazák, poradca prezidenta Kisku. A zabudol na to, že práve on bol prezidentom Schusterom vymenovaný v decembri a sľub skladal až neskôr. Teda sám bol v takejto situácii, keď bol najskôr vymenovaný, a potom skladal sľub. Takže bol som kvapený, že pán prezident potom, keďže som ich ja nevyymenoval, on vymenoval iba jednu sudkyňu zo šiestich kandidátov a mal vymenovať troch.

• A je to chyba?

Je to jednoznačné porušenie ústavných článkov a za pravdu

Sedemdesiat rokov od odsunu nemeckého obyvateľstva Český dlh alebo hrdza v našom svedomí

Svätoslav MATHÉ – Foto: archív

Každoročne sa na Turíce stretávajú potomkovia Nemcov odsunutých z niekdajšieho Česko-Slovenska, najmä zo Sudet, z Moravy a zo Sliezska. Český politik Petr Pithart o tom píše o. i. ako o českom dlhu. „Pamätajte teda, že jednou z pohntek, možná i tou najvýznamnejšou pohntkou príklonu väčšiny sudetských Němců k nacizmu, bolo hľadanie toho, kto jim zajistí práva, aká bychom se zdráhali komukoli inému upírat. A že naši predkové mohli „druhému národnému kmeni v zemi“ o dobrých desiatich rokoch dříve vyjít alespoň poněkud vstříc. Osud republiky, který se v průběhu třicátých let začal naplňovat, byl zajisté především důsledkem toho, čemu propadl německý národ v samotném Německu, byl tedy součástí osudu celé Evropy, z něhož jsme se nemohli vyvázat. Neměli bychom však zapomenout na vlastní podíl, jakkoli dílčí: na český dlh, jehož splatnost vypršela dávno předtím. To, že jsme dlužníky, nám ostatně ve stejné době připomenul jiný věřitel: Slováci.“ Toľko český historik Petr Pithart.

Nemeckí obyvatelia zažívali pri odsune svojvôľu i násilie.

Myšlienku odčinenia Mnichova si osvojila skoro celá česko-slovenská politická reprezentácia. Beneš videl – samozrejme popri Slovákoch – ako vnútropolitického vinníka každého sudetského a karpatského Nemca. Česko-Slovensko teda prijalo princíp kolektívnej viny a na počudovanie ho prijal aj celý demokratický svet. S váhaním, výhradami, neochotne, ale prijal. Záverečná správa z Postupimskej konferencie, datovaná 2. augusta 1945, je toho neklamným svedkom. Ak si však starostlivo preštudujeme túto správu, odsunu mali podliehať iba Nemci prisťahovaní do republiky po Mnichove, a nie tí, ktorí tu žili pred vojnou. Nikde sa tu tiež nehovorí o zabavení majetku. Navyše, správa zaväzovala zúčastnené strany zastaviť odsun až do 1. decembra 1945.

■ POCHODY SMRTI

Skutočnosť však bola iná! Hneď po vojne sa organizovali ponižujúce tragické pochody, z ktorých najznámejší sa odohral z Brna na rakúske hranice – zúčastnilo sa na ňom do dvadsiatisíc žien, detí a starcov – a výsledkom bolo dva až tri tisíce obetí. Podobné pochody sa uskutočnili z Příbramu do Jihlavy a z Příbramu do Prahy. Z Teplic-Wechersdorfu vyhnali všetkých Nemcov, a keď tí „mali tú drzosť“ sa vrátiť, do jedného ich postrieliť. Na zásah Medzinárodného Červeného kríža sa celá záležitosť vyšetrovala a odkryl sa aj hromadný hrob. Na kope mŕtvol hore ležalo dievča a „dosud spínala stuhlé ruce a zkroutenú ťaľu prozrazovalo, že zemřela klečíc v prosbě o milost“. Žiaľ, „vznamenali“ sa aj niektorí Slováci. Karol Pazúr, veliteľ 17. pešieho pluku z Bratislavy, dal postrieľať sedemdesiatštyri detí, stodvadsať žien a sedemdesiatjedem mužov, nemeckých obyvateľov z Dobšinej... V Ústí nad Labem dokonca polícia nafingovala rozsiahlu sabotáž so stratami na životoch, aby mala príčinu vyhnať Nemcov. Keď sa jej to nedarilo, zahnila ich do Labe a strieľala do nich guľometmi. Nemecké zdroje udávajú dvetisíc mŕtvych.

■ TRANSPORTY NA VÝCHOD

Ludí vtedy vŕhali po tisícoch do dobytčiacov a vyvážali do sovietskej zóny. So sebou si mohli zobrať tridsať kilogramov batožiny a sto bezcenných ríšskych mariek. Takto nelegálne so Stalinovým súhlasom sa do konca v roku 1945 vyviezlo z Česko-Slovenska zhruba osemdesiat tisíc Nemcov. Bola to doba, ktorá dostala pomenovanie „divoký odsun“ a na ktorú jeden z najstatočnejších českých intelektuálov Václav Černý spomína takto:

Odídenci si mohli vziať len najnevyhnutnejšie veci.

„Chodívam od té doby na ten horský sedloňovský hřbitov každé léto a z rozvalených a zarostlých kamenů čítám v dechu bujících kopřiv, ostružin a mateřídoušky drolicí se jměna nebožtíků, ti ovšem zůstali. Vždyť jsem, hrome, ty strejce znával! Jsem nevinny, ale prosím je za odpustění. Nemohu za nic, starý Pohle, Honigu, Nowotny, nekonečně se však stydím, a sbohem a na shledanou zas za rok!“

■ AKT POMSTY

Samotný akt odsunu, mnohí hovoria o vyhnaní, sudetských a karpatských, teda slovenských, Nemcov – pred vojnou ich v Sudetoch žilo tri a štvrt milióna a na Slovensku stoštyridsaťtisíc – bol iste bezprecedentným činom v dejinách českého i slovenského národa, ale oveľa horšie a zahanbujúcejšie bolo to, akým spôsobom sa to uskutočnilo. Česko-slovenská vláda – však Stalin je s nami! – nerešpektovala požiadavku západných spojencov o dočasnom zdržaní sa všetkých akcií súvisiacich s odsunom. Nerešpektovali sa ani spomenuté závery z Postupimu a ani program vlády, prijatý v apríli 1945 v Košiciach.

Dvojtvrznosť Benešovej vlády zašla napokon až tak ďaleko, že sa celý odsun vykonal nelegálne, bez právnej normy! Dnes sa často hovorí o tzv. Benešových dekrétach, ale tie právnu normu na odsun neposkytovali. Všetci politici, tí doma aj tí v Postupime, si totiž boli vedomí, že uzákoniť jeden z najnemorálnejších princípov – princíp kolektívnej viny, dosť dobre priamo nie je možné. Museli sa hľadať okľuky. Povestný Benešov dekrét s číslom 33 hovoril iba o tom, že česko-slovenské občianstvo strácajú

všetci Nemci a Maďari – okrem antifasistov – a to bez možnosti oprávneho konania alebo možnosti „znovu optovať pre Československo“, ako sa o tom píše v Košickom vládnom programe. Následne sa vydalo vládne uznesenie o „odsune cudzieho obyvateľstva a vnútornom osídlení“. Ten, kto stratil občianstvo, stal sa cudzincom a podliehal tomuto uzneseniu. Z Česko-Slovenska teda nebola odsunutá nemecká menšina, ale iba „cudzí Nemci“, čo tu vlastne nemali čo hľadať. A potom už nebol problém vydať prezidentské dekréty o „národnej správe majetkových hodnôt“, „konfiškácii a urýchlenom rozdelení poľnohospodárskeho majetku“ a osídlení takto získanej pôdy a majetku, ktoré sa vzťahovali na „Nemcov, Maďarov a zradcov“. Nesta-

čilo týchto ľudí iba vyhnať, bolo ich treba aj okradnúť – celkovo táto suma predstavovala približne tristoštyridsať miliónov dvojnásobných korún – a dať ich na rovnakú úroveň so zradcami a s tými, čo sa naozaj aktívne prevínili voči republike.

■ SVOJVÔĽA A NÁSILIE

Často dnes počuť, že odsun bol v súlade so želaním Spojencov. Práve naopak. V súvislosti so západnými spojencami to tak nie je. Povedzme Kongres Spojených štátov nikdy neratifikoval závery mierovej konferencie a prezident Truman dokonca vyhlásil: „V Postupime sme boli postavení pred hotovú vec a okolnosťami prinútení súhlasiť. Bol to svojvoľný akt násilia.“

Ináč to bolo so Stalinom! Prostredníctvom odsunu chcel mať svoje po vojne nadobudnuté východné državy bezproblémové a etnicky čisté.

Prvý, už „nedivoký“ transport bol vypravený 25. januára a posledný 1. novembra 1946. Od vojny bolo deportovaných z Česko-Slovenska 2,5 milióna Nemcov, z toho, ako vieme, približne osemdesiat tisíc do sovietskej zóny... Dodnes medzi historikmi prebiehajú spory o presnosti týchto čísiel...

Hádám najtragickjším následkom odsunu bolo, že aj týmto činom si Česko-Slovensko na desiatky rokov zahatalo cestu k demokracii. Kde zostalo v tej chvíli Masarykovo: „Ježiš, a nie Cezár!“ (?) A pritom už Biblia je svedkom toho, že vyhnanie národa z vlasti môže prináležať iba Bohu, nikdy nie človeku. Zároveň je však svedkom aj toho, že keď tak človek urobí, navždy ostane svojím činom poznačený a bude ho nosiť ako hrdzu v svojom svedomí...

AKTUÁLNE

Vyššie päťročná grécka kríza síce v týchto dňoch vrcholí, ale dlhy za ňu zaplatíme všetci oslabením eurozóny, ako aj Európskej únii. Z tejto krízy nevyjdeme posilnení, ale oslabení, nech bude konkrétne riešenie akékoľvek. Je to veľká škoda pre európsky integračný proces. Napriek televíznym obrázkom zasadaní vrcholných schôdzok v Bruseli je jasné, že rozhodujúce slovo má vlastne finančná trojka veriteľov. Ide aj o to, kto rozhoduje v Európe – volení predstavitelia alebo finančný priemysel.

Grécko celkom odhalilo slabiny eurozóny Heléni majú dlhy a ostatní obavy

Dušan D. KERNÝ – Karikatúra Lubomír KOTRHA

Plný rozsah problému ukazujú čísla – Grécko má dlhy vo výške 330 miliárd eur. Peniaze, ktoré má do konca júna, júla a augusta zaplatiť veriteľom, dosahujú vyše 8,3 miliardy eura. Sú to tie eurá, ktoré samozrejme nemá. Všetko dovedna, čo by dnes Grécko postavilo na nohy, by bol nie jeden, ale tridsaťpäť Marshallových plánov! Teda tridsaťpäťnásobok pomoci, akú dostalo po skončení druhej svetovej vojny zničené, zbombardované Nemecko...

nému predchádzajúcimi politickými stranami.

■ KRACH VYROVNaNOSTI

To je samozrejme nereálne. Okrem toho nech čokoľvek nastane, grécka konkurenčná neschopnosť v oblasti eurozóny, nefunkčný bankový systém, nedostatočný hospodársky rozvoj a nedostatočná ekonomická schopnosť, nefunkčný štátny a verejný sektor, ako aj obrovská zadlženosť – to všetko zostane naďalej. Tlak na splácanie dlhov len ukazuje, že skoro celá južná Európa sa mení aj na oblasť veľkého výskytu masovej nezamestnanosti a masovej chudoby. Je to koniec Európy, subsidiarity, koniec programu, ktorý má zaostalejšie oblasti dostať na úroveň vyspelejších.

■ STRATEGICKÉ TROMFY

Prečo teda Gréci vystupujú tak sebavedome? Pretože ide o štát mimoriadneho strategického významu. Má význam nielen pre EÚ, ale aj Severoatlantickú alianciu NATO, osobitne USA. Povedzme na rozdiel od Slovenska to nie je štát, ktorý má niekoľko lietadiel, ale niekoľko sto funkčných bojových lietadiel, a to v trvalo krízovej oblasti Stredozemného mora a pretrvávajúcej vojen v oblasti Blízkeho východu. Gréci strážia vzdušný priestor Stredozemného mora, Bulharska a Rumunska – a toto poslanie nemožno oslabiť. Za všetkých okolností budeme Grécko masívne a všestranne v tejto oblasti podporovať, aby ako člen Aliancie nebolo oslabené. Aj teraz tam na úver plnú novú zbraň.

Grécke „sebavedomie“ má len päť mesiacov, odkedy je táto vláda, predchádzajúce sa päť rokov prispôbovali rozhodnutiam Bruselu. Prítom celý problém spôsobila Európska únia hneď tromi rozhodnutiami – po prvé prijala nepripravené a nepreverené Grécko (ako si to Slováci nemôžu pripomenať!) Po druhé: na základe sfaľovaných údajov ho prijala do eurozóny. A napokon poskytla pred niekoľkými rokmi rozsiahle úvery už vlastne platobne neschopnému štátu, vede-

■ PROBLÉM STABILITY

Eurozóna má problémy so stabilitou. Predseda Európskej komisie J.-C. Juncker na poslednú chvíľu predstrel možnosť dať na ciele reálnej gréckej ekonomiky, teda nie na splácanie dlhov či úverov z dlhov, okolo 3,5 miliardy eura až do roku 2020. Návrh je pozoruhodný tým, že hovorí o reálnej ekonomike – teda o skutočných peniazoch pre Grékov – a nie pre finančný priemysel splácania dlhov.

Grécko aj v najvypätejších chvíľach, keď už pripustilo odchod do dôchodku v šesťdesiatich siedmich rokoch a zvýšenie DPH na 23 percent, ešte stále uchovalo ako súčasť návrhu 13-percentnú daň na vybrané tovary a len 6-percentnú daň na knihy a lieky, o čom sa Slovákom ani nesníva. V Grécku je vyše 25-percentná nezamestnanosť, ale medzi mladými ľuďmi je aj 50-percentná! Príkladom na porovnanie môže byť aj Európskou úniu chválené Portugalsko, ktoré sa s dlhmi úspešne vyrovnáva. Ale samotní Portugalci označujú svoj život za každodennú katastrofu. V rámci protikrizových opatrení prijali zníženie miezd, penzií, zvýšenie dane. Dnes majú kolabujúce verejné služby a čelia biede v starobe. Nezamestnaných je vyše 30 percent mladých ľudí.

■ ATÉNSKY VABANG

Po strokotaní predchádzajúcich gréckych strán, ktoré si s Bruselom a trojkou veriteľov „rozumeli“, teda podriaďovali sa im, nová politická formácia nemá inú možnosť len hrať na doraz a nenechať si vnútiť čierneho Petra. Oslabená Európska únia a oslabená eurozóna totiž nerieši len Grécko, ale aj slabiny historického projektu európskej integrácie, solidarity a stability eura ako meny. Teda všetko to, čo z európskych hodnôt práve v Grécku narušila či zmarila vinou dočasných a ako vidno nepremyslených krokov predchádzajúcich eurokomisii, bažiacich po politickom úspechu a výslni televíznych kamier.

Prípady, keď bol terorizmus nebezpečne blízko nás (3.)

Strelba a výbuchy pri Štefanskom dóme

Ján ČOMAJ – koláž: Emil SEMANCO

V uplynulých týždňoch sme publikovali prvé dve časti seriálu o terorizme blízko nás. Tretí prípad bezohľadného teroristického útoku, ktorý sa udial v našej blízkosti, nechal na seba dlho čakať. Odohral sa priamo v centre Viedne neďaleko Dómu svätého Štefana v modernej budove svetového centra krajín vyvážajúcich ropu – sídla OPEC-u, v čase rokovania ich ministrov hospodárstva. Skupina útočníkov z niekoľkých západoeurópskych teroristických skupín chcela docieľiť prepustenie ich spolubojovníkov z väzníc. Bol to krvavý masaker.

December 1975. Modernú budovu OPEC-u, organizácie krajín vyvážajúcich ropu, neďaleko Dómu svätého Štefana, ľudia potom dlho volali viedenskou strelnicou.

■ VIEDOL ICH ILJIČ

Sedemnásteho decembra prišla do Viedne skupina na čele so známym juhoamerickým teroristom, operujúcim v Európe, Ilichom Ramirézom, synom kolumbijského miliónára, ktorý zamerala koketoval s revolucionármi a dal synovi meno po Leninovi – Iljič. Ramiréz, v tom čase známy ako Carlos, alebo aj Veľký šakal, chcel uniesť ministrov naftárskych veľmocí a vymeniť ich za väznených palestínskych bojovníkov. So sebou mal skúsenú partiu z nemeckej teroristickej organizácie RAF – Hansa Kleina alias Angieho, syna nemeckého policajta, Nađu, vlastným menom Gabriela Tiedemannová, teroristku z Baaderovej skupiny, a akéhosi Boeseho, zvaného Boni, hľadaného za únosy a explózie v redakcii Quicka a vo frankfurtskej pobočke americkej Chase Bank. A dvoch palestínskych mládencov Chalída a Jusúfa.

Akcia mala mať dve fázy. Najprv chceli zadržať ministrov naftárskych veľmocí a prinútiť ich, aby médiám tlmočili manifest za palestínsky nezávislý štát. V druhej etape by im Rakúsko poskytlo lietadlo, ktorým by leteli do každej krajiny, z ktorej mali zajatého ministra, tam by ho prepustili s podmienkou, že sa bude snažiť

o palestínsku zvrchovanosť. Ak tak neurobí, nájdú si ho a zabijú.

■ POKOJNÝ ZAČIATOK

Do objektu vošli s falošným preukazom americkej televízie CNN a s maketou kamery, v ktorej bola silná trhavina prepašovaná z ČSR. Nađa sa ako koketná Američanka na vrátnici zvodne pousmiala, pozdravila po nemecky a pridala, že rodičia pochádzajú z rakúsko-bavorských hraníc. Vyzerala elegantne ako pravá americká televízna moderátorka – klobúk, dlhá sukňa, čížmy, široký kožušinový kabát, skrátka dáma z veľkého sveta. Pristavila sa aj pri novinároch, ktorí postávali okolo automatu s kávou, vyvalovali sa v kreslách a čakali na tlačovku po rokovaní. Carlos prišiel medzi nich, pokojne položil na zem vak a vybral dva granáty. Ukázal im ich a vložil do vrečka, kým sa foto-reportéri spamätali. Potom si to rozmyslel a dal im šancu – nechal sa vyfotografovať so samopalom v ruke. Prstom na perách im ukázal: Ticho!, doložil, aby pili svoju kávu, nepohli sa a nič sa im nestane – a s úsmevom sa rozlúčil. Pre istotu tam ponechal jedného z partie – Boniho. Ostatní sa pohli do rokovacej sály na prvom poschodí.

■ DÁVKY ZO SAMOPALU

Medzi výťahmi a vstupom do sály stáli dvaja ozbrojenci. Carlos ich zlikvidoval krátkou dávkou zo samopalu. Potom vtrhol do rokova-

cej miestnosti. Jusúf, Chalíd a Angie za ním. Vyzval ministrov, aby zdvihli ruky a ustúpili k stene. Akýsi zamestnanec sekretariátu sa na Carlosa vrhol holými rukami. Carlosov automat krátko zaštekal. Muž padol na zem. Jedna pani v kúte telefonovala už predtým, ako prišli. Angie jej rozstrieľal aparát. Ministri a ich pár poradcov zmeravene stáli, ale ani jeden sa nepohol k stene. Carlos spustil dávku do mŕtveho muža na zemi a vymenil zásobník v samopale. To už ministrov vystrašilo a ustúpili.

Vtedy vošla Nađa. Všimla si, že jeden z ministrov s rukami nad hlavou síce ustupoval k stene, ale zároveň sa blížil aj k východu. Oprela mu pištoľ o brucho a čosi zarevala. Muž – neskôr sa zistilo, že poradca iránskeho ministra – sa ňu vrhol. Padli na zem. Angie stál vedľa, ale namiesto toho, aby muža spacificoval, zvedavo hľadel, či si s ním Nađa poradí. Jusúf a Chalíd strážili ministrov. Iránc zrazu siahol za pištoľou, ktorú mal v puzdre pod pažou. Nađa bola rýchlejšia, zasiahla ho do brucha. Konečne Angie zakročil, kopol raneného do ruky a pištoľ mu vzal.

Nikto už nekládol odpor. Z celej budovy nahnali ľudí do sály. Vonku nechali len novinárov s Bonim na strážii. Podľa plánu. Teraz vezmú ministrov k oknu ako svoje štíty a policii, ktorá už medzitým zrejme obsadila ulicu, budú tlmočiť svoje požiadavky.

■ ÚTOK KUKLÁČOV

Vtedy sa ozval z chodby brechot psov a buchot bagančí – vtrhlo prepádové komando. Angie chcel medzi nich hodiť granát, ale tri guľky v tele ho zlikvidovali. Urobil to Jusúf. V dyme bolo počuť len ston ľudí a skučanie psov.

Carlos si cez okná všimol, že sa do budovy chystá vtrhnúť druhá prepádová skupina. Okamžite vybehol na chodbu a zhodil zo schodov televíznu kameru so semtexom. Vchod vyletel do povetria. Polícia musela útok zastaviť.

Carlos dostal situáciu znova pod kontrolu. Vedel, že doteraz nešlo všetko podľa plánu, skôr naopak, a on nechcel spôsobovať masaker! Mali poslúchať...! Dovedol ministrov k oknu a cez ich postavy tlmočil policii svoje požiadavky: Lietadlá na dlhý let. Odvezú každého ministra do jeho krajiny. Ani vlásk na hlavu sa im neskríži. Len sľubia, že sa pousilujú o štátnu suverenitu Palestíny.

Polícia si vyžiadala dve hodiny času na konzultáciu s vládou. Carlos súhlasil. Ak budú meškať s odpoveďou desať minút, zabijú

jedného z ministrov a mŕtvolu zhadia z okna ako urgenciu.

■ NEČAKANÉ FINÁLE

Popoludní spolková vláda prijala upravené podmienky teroristov: pripravila lietadlo, ktoré únoscov i rukojemníkov nepovezie do všetkých krajín OPEC-u, čo je prakticky nemožné, ale do krajiny, ktorú si Carlos vyberie – ešte predtým agentúry uverejnia výzvu na pomoc Palestíne. Carlos po chvíli súhlasil.

Problém však bol s Angiem. Lekári navrhovali okamžitú operáciu, Carlos však trval na jeho odchode s ostatnými, aj keď kancelár Kreisky garantoval, že ho po operácii vyhostia do krajiny, ktorú si vyberie. A tak za mikrobuzmi, ktoré odvážali unesených a únoscov, išla aj sanitka s Angiem. Kolóna áut, vládni činitelia, policajti, novinári, televízne štáby, pracovníci zainteresovaných ambasad. Do Schwechatu.

V Alžírsku, kam lietadlo smerovalo, Angieho previezli do nemocnice. Akcia sa skončila. Nižké verejné vystúpenie ministrov pred kamerami na obranu práv Palestíny, nijaké propagačné šou sa nekonalo. Palestína tie práva nemá dodnes...

Neskôr vysvitlo, že počas letu do Alžírsku sa Iljič Ramirez alias Veľký šakal alias Carlos dohodol s únoscami na veľkej sume peňazí. Tým sa zaviazal, že im dá pokoj a na ničom ďalšom už trvať nebude.

Skupina sa po tomto čudnom a zbytočnom výčine, ktorý stál veľa ľudských životov, rozpadla. Postavy z nezmyselnej drámy sa však zo svetovej scény nevytratili. V roku 1976 istá Ortegová a muž menom García uniesli do Ugandy lietadlo spoločnosti Air France pri lete z Atén do Paríža. Mnohí cestujúci na jeho palube boli Izraelčania. Ortegová bola naša známa Nađa a García bol Boni, čo strážil vo Viedni novinárov. Mossad po krátkej prestrelke únoscov oslobodil. Podľa správ izraelskej rozvedky Nađa a Boni zahynuli.

Nađa však bola ako mačka – musela mať viac životov. O pol-druha roka neskôr zatkla nemecká polícia dvoch teroristov – muža a ženu, ktorí vyčíňali v alpskom pohraničnom trojuholníku Nemecko – Švajčiarsko – Francúzsko. Ženou bola Gabriela Tiedemannová, naša známa Nađa. V máji 1977 dostala redakcia nemeckého magazínu Der Spiegel balíček – Angieho pištoľ, náboje a vyhlásenie s odtlačkom prsta, že on Hans Klein alias Angie s terorom končí. Navyše políciu upozornil na dve chystané vraždy izraelských politikov Galinského a Lipinského. Podarilo sa im zabrániť.

●●●

Potom sa situácia okolo nás na štyri desaťročia upokojila. Vnímali sme síce všetky hrôzy terorizmu, ale predsa len akoby v desivom filme – atentát na pápeža Jána Pavla II., premenu dopravných lietadiel na obrie riadené strely, divadlo Na Dubrovke, tragédiu detí v Zakaukazsku, detonácie v londýnskom metre, železničný masaker v Španielsku, africký import masového vraždenia... Všetko však bolo viac či menej ďaleko od nás.

Až tu zrazu... Akoby sa to znova blížilo k nám. Už sme nesledovali len správy z Iraku, Afganistanu, Pakistanu, zo Sýrie, z Libanonu, Izraela, Gazy... Prišlo londýnske metro, španielske železničné tragédie, Paríž, belgické mestá, Kodaň... Navyše všetko, čo sa v poslednom čase deje v okolí, vnímame intímnejšie ako predtým. Nielen tým, že sa svet zmenšuje, a teda v ňom aj Európa. Skôr preto, že sa už cítíme byť jej súčasťou. Presnejšie: že sme.

NA OKRAJ

V tomto štáte sú sociálne skupiny, ktoré sú háklivé, ak dakto ruší ich pohodu. Bezdomovci sú nespokojní, ak ich ktosi tlačí pod sociálne prístrešky a nedostanú obľúbené „čúčo“, futbaloví fanúšikovia vystrájajú, ak ich obľúbený klub nehrá podľa ich predstáv. Tobož, ak ide o Slovensko. Vlastne by sa mali volať „fanúšikovia“: šokovali celé Slovensko. K ich protestom sa však pridali aj obyčajní občania, takže záležitosť nie je až taká jednoznačná...

Jednoznačný postoj

V Bratislave sa 20. júna uskutočnila demonštrácia proti prílevu utečencov, ktorú podporili aj daktori Česi a Poliaci. Výsledkom je, že Slovensko zažilo najväčšie protesty od roku 1989. Možno až desaťtisíc ľudí prišlo protestovať proti utečeneckým kvótam na bratislavské Námestie SNP. Celú akciu, spojenú s pochodom, organizátori nazvali STOP islamizácii Európy! Spoločne proti diktátu Bruselu, za Európu pre Európanov! Podporovatelia utečeneckých kvót si tak mohli v sobotu dobre pozrieť, o čo si koledujú po celej Európe: „Masový príliv afrických imigrantov dnes ohrozuje Európu. Ako Slováci, Slovania a Európania preto jednoznačne odmietame, aby hľupáci z Bruselu a europarlamentu svojimi nelogickými rozhodnutiami ničili základy pôvodnej európskej kultúry a prosperity.“ napísali na Facebook organizátori protestu. Za Česko sa na internetových fórach prihlásili radikálni futbaloví fanúšikovia z Ostravy, Opavy, Olomouca, Prahy a Brna. Text uverejnil aj poľský web stationowioprawcy.net.

S prejavom na zhromaždení vystúpil predseda Banskobystrického samosprávneho kraja Marián Kotleba aj podpredseda českej Dělnické strany sociální spravedlnosti Jiří Froněk. „Mnoho imigrantov trpí chorobami, ktoré tu neboli ani v stredoveku,“ vyhlásil. „Kedysi nám všetko prikazovali z Moskvy a teraz to robia z Bruselu,“ uviedol. „Organizátori ďakujú každému, kto protestnú akciu podporil akoukoľvek formou. Čo sa týka radikálnych aktivít niektorých z účastníkov, najmä protestné útoky na symboly súčasného chorého systému, tie nepovažujeme vzhľadom na rozkradnuté milióny, sociálne samovraždy Slovákov, ale aj na neznesiteľnú korupciu politikov za primerané gestá proti systémového odporu. Som veľmi spokojný, že Slováci konečne preukázali snahu postaviť sa štandardným politikom,“ uviedol po proteste vo svojom stanovisku organizátor Lukáš Kopáč. „Demonštrácia v Bratislave upozornila na najväčšiu bezpečnostnú hrozbu, ktorej Slovensko čelí. Je ňou neofudácka koalícia smerujúca do parlamentných volieb,“ uviedol účastník blokády pochodu poslanec SaS Martin Poliačik. „Odmietame, aby diskusiu o prijatí niekoľkých stoviek utečencov v našej krajine určovali neonacisti,“ hodnotia udalosť organizátori protidemonštrácie. K nim sa prihlásili zhruba štyri stovky ľudí.

Aj českí politici vystúpili proti programu kvót a pokyny Bruselu odmietajú. Podobné hlasy počuť aj na Slovensku. Slovenský premiér Robert Fico tiež vyjadril obavu z možného terorizmu „dovezeného“ imigrantmi a postavil sa proti bruselským kvótam aj so svojim kabinetom, dokonca sľubuje o tomto probléme referendum...

Peter JÁNOŠÍK

Cez významného žilinského rodáka Arieha KLEINA sa valili dejiny

Muž s dvomi srdcami odišiel do spomienok

Milan AUGUSTÍN – Foto: autor

Muž, ktorý prežil na udalosti až príliš bohatý život, znalec umenia a histórie, neúnavný propagátor Slovenska, tým všetkým bol Arieh KLEIN. Narodil sa 2. mája 1927 v Žiline v židovskej rodine, ktorej mnohí členovia zahynuli v nemeckých koncentračných táboroch. Počas SNP bol ťažko zranený a v roku 1949 odišiel do Izraela, kde sa postupne stal veľmi úspešným podnikateľom. Tu sa oženil s Hetty Fischovou, rodáčkou z Bratislavy, a čoskoro vďaka svojej práci, vzdelaniu a dobrosrdečnej povahe stúpala po rebríčku v spoločenskom živote a zoznámil sa s mnohými svetovými politikmi, vedcami či umelcami. Bol iniciátorom aj autorom pamätníka Cesta bez návratu, ktorý odhalili v Žiline v roku 2004. Toto ojedinelé dielo je umiestnené v lokalite, kde sa v roku 1942 nachádzal zberný tábor pre slovenských Židov pred deportáciou.

Arieh Klein sa počas svojho života vždy k Slovensku hrdo hlásil ako k svojej prvej vlasti. Všade po svete hovoril o Slovensku pozitívne. Mal vrelý vzťah k Žiline, k svojmu rodisku. Nikdy nezaváhal pomôcť ľuďom v núdzi. Bol jedným z posledných žijúcich zo žilinskej predvojnovnej židovskej komunity a mimoriadne sa zaslúžil o šírenie dobrého mena Žiliny a Slovenskej republiky v Izraeli.

■ HLADANIE ODPOVEDÍ

Kam sa dostala zglobalizovaná Európska únia a kam kráča? Kto zapríčinil obrovský exodus emigrantov z Ázie a Afriky a ako ich zvládne Európa? V čase, keď si pripomíname sedemdesiate výročie víťazstva nad fašizmom, aj samotní americkí historici uznávajú, že najväčšie bremeno vojny s najväčšími stratami na ľudských životoch niesol bývalý Sovietsky zväz. Pomaly však už ani to nie je pravda... Po odtajnení ukoristených archívov SS, ako aj iných nemeckých vojnových organizácií sa zistilo, že nielen raketových expertov získali USA, ale aj mnohé ekonomicko-spoločenské algoritmy, vrátane vojensko-priemyselného komplexu ako nos-

nej formy národného hospodárstva. Kam sa dostala oblasť Stredomoria a Severnej Afriky pod touto egidou? Aký to bude mať dosah na štát Izrael a okolité štáty? Aj takými otázkami sa zaoberal jeden z najneobyčajnejších príslušníkov židovského národa Arieh Klein z Jeruzalema, pôvodom zo Žiliny, kam jeho rodina prišla z Terchovej a druhá časť z Oravy.

■ V RADOCH MATICE

Jeden čas sa dokonca sa rozprávalo, že Židia Kleinovci boli krstnými rodičmi (!) samotného Juraja Jánošika, no isté je to, že starý otec a otec Arieha Kleina boli aktívnymi členmi židovského hnutia pri hľadaní bezpečného útočiska pre židovský národ. Starý otec Klein pôsobil vo všetkých združeniach riešiacich otázku budúcnosti židovského národa a bol na všetkých sionistických kongresoch, ktoré sa konali v Londýne, Paríži a inde vo svete. Oravský Židia a Židia zo Žiliny patrili medzi pokrokové spoločenstvá, ktoré aktívne hľadali možnosti služby v našom prostredí od zániku rakúsko-uhorskej monarchie cez peripetie vzniku a rozvoja prvej ČSR. Pred rokmi som upozornil spisovateľa

Milana Ferka na aktivity Matice slovenskej v Žiline s tým, že som mu predložil zoznam jej žilinských členov a aktívnych prispievateľov. Nielenže tam bola celá rodina Kleinovcov, ale aj mnohí ďalší židovskí občania vtedajšej Žiliny. A bolo to začiatkom tridsiatych rokov, teda v časoch, keď nebol ani náznak nebezpečenstva „riešenia židovskej otázky“. Nemožno teda hovoriť, že by to spomínaná komunita robila prosperchársky alebo dokonca s kalkuláciou, že sa vyhnú neskorším pohromám – veď o nich ani nechýrovali.

■ HRÓZY VOJNY

Prišli však vojnové časy a už spomenuté riešenie „židovskej otázky“. To už cez Žilinu prechádzali vagóny s natlačenými polomŕtvymi ľuďmi z Grécka, ostrova Samos, Atén, ale aj so Židmi zo Slovenska, ktoré smerovali do továrne na smrť – Osvienčimu. Malý Arieh spolu s niekoľkými staršími ženami im nosili vedrá s vodou, ak im to vojaci na stráží vôbec dovolili. Sám si raz ľadva zachránil život útekem cez drevenú staničnú latrínu. A potom prišiel exodus na povstalecké územie. Arieh Klein bol najmladším účastníkom tragédie dedinky Kalište počas Slo-

Znalec histórie a umenia Arieh KLEIN mal srdce aj pre Slovensko.

venského národného povstania. Mal v tom čase len šesťnásť rokov a jeho osudy prerazoval prezident Rudolf Schuster v knihe Muž s dvomi srdcami. Po vojne odišiel do Palestíny a bol pri zrode štátu Izrael.

■ UZNÁVANÝ ZBERATEĽ

Arieh Klein sa aktívne podieľal na rekonštrukcii a fungovaní mestskej infraštruktúry mesta Jeruzalem a očarený monumentálnou biblickou históriou začal zbierať antické sklo. Jeho zbierka má dodnes ojedinelý nielen zberateľský, ale aj odborný-historický význam. Ako zberateľ antického umenia sa stal známou osobnosťou na aukciách týchto starozitností nielen v Londýne či Paríži, ale aj v New Yorku. Ranokresťanské hlinené lampy z jeho kolekcie dostal pri svojej návšteve Jeruzalema aj pápež Ján Pavol II.

Napriek tomu, že celý svoj aktívny život prežil v Jeruzaleme, bol

aj Slovákom so slovenským pasom a slovenským či skôr proslovenským myslením, čo mu mnohí vyčítali, nepochopiac jeho životnú filozofiu a smerovanie. Bol to napríklad práve Arieh Klein, ktorý vybavil liečenie prezidenta Rudolfa Schustera v Rakúsku. Skrátka, išlo o človeka, ktorý ako svoj etický princíp vyznával koexistenciu s každým mierumilovným človekom a svoje životné krédo nehlásal bombastickými vyhláseniami a postojmi, ale svojím ľudským príkladom a spoluprácou.

V apríli tohto roku Arieh Klein vo veku osemdesiatšesť rokov zomrel. Odišiel ticho, ale nie bez rozlúčky. Zatelefonoval mi, že mu nie je celkom dobre, ale aj tak sa teší na skorý návrat na Slovensko a do Žiliny. Zostal už naveky v zemi svojich predkov. Prach k prachu, popol k popolu... Ale jedno z jeho dvoch údajných srdcíc isto bije aj naďalej u nás na Slovensku.

Čaro veľkomoravských kostolov

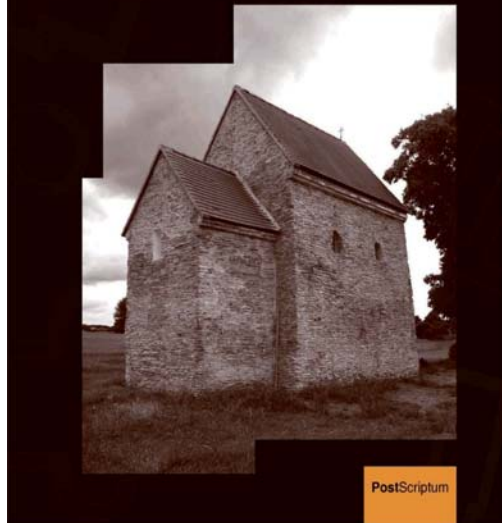
Andrej Botek: Veľkomoravské kostoly na Slovensku, PostScriptum 2015

KNIHA TÝŽDŇA

ANDREJ BOTEK

VEĽKOMORAVSKÉ KOSTOLY NA SLOVENSKU

A ODRAZ ICH TRADÍCIE V NESKORŠOM OBDOBÍ

Doc. Mgr. Ing. arch. Andrej Botek, PhD., pracuje v Ústave teórie a dejín architektúry a obnovy pamiatok Fakulty architektúry STU v Bratislave. Popri pedagogickej činnosti sa venuje aj pamiatkovému výskumu, teórii a metodike obnovy a prezentácie pamiatok a reštaurovania, architektonickej tvorbe v pamiatkovom prostredí, otázkam sakrálnej architektúry a umenia, no aj vlastnej architektonickej a výtvarnej tvorbe. V poslednom čase sa sústredil najmä na ranostredovekú sakrálnu architektúru.

Kniha mapuje súčasný stav poznania o veľkomoravskej sakrálnej architektúre na Slovensku a po vstupných kapitolách, zahŕňajúcich historický kontext a všeobecné charakteristiky veľkomoravskej architektúry, sa autor podrobne venuje konkrétnym pamiatkam v lokalitách Bratislavský hrad, Hrad Devín, Nitra, Ducové, Kopčany, Nitrianska Blatnica a Kostolany pod Tribečom. Keďže práca zachytáva aj ďalší vývoj odrážajúci veľkomoravskú tradíciu v sakrálnej architektúre na príklade viacerých iných lokalít, odborná i širšia verejnosť dostáva do rúk pozoruhodne komplexnú, ba priekopnícku prácu k danej problematike.

Nie je to tak dávno, čo pozornosť upútali odvážne názory na datovanie vzniku Kostola sv. Margity Antiochijskej v Kopčanoch do čias Veľkej Moravy. Pochopiteľne, veď pokiaľ ide o pamiatky stavebného charakteru, doteraz sa pracovalo len s archeologickými nálezmi torzovitého charakteru a s ich hypotetickými rekonštrukciami. Závery špeciálnych výskumov uskutočnených v posledných rokoch však naznačujú, že dnes môžeme hovoriť nielen o zvyškoch základov, ale tiež o zachovaní niektorých z veľkomoravských sakrálnych objektov. A to je jeden z hlavných prínosov tejto knihy, ktorá kladie otázky a ponúka odpovede na tému najstaršej histórie Slovenska.

(mab)

MEDAILÓN

Posledný júnový deň oslávil významné životné jubileum odborný lekár chirurg, ale aj historik a matičiar Peter DRAGIJSKÝ, ktorý sa narodil v roku 1950 v Hnúšti. Životom ho viedli zásady, ktoré mu vstúpili rodičia – otec lekár a mama učiteľka dejepisu a zemepisu: „Nad nikoho sa nepovyšuj, pred nikým sa neponížuj. Bud' sám sebou. K ľuďom buď dobrý a slušný, budú aj iní k tebe. Uč sa, vedomosti ti nikto nevezme.“

Z kraja veľikánov ducha

Vyštudoval, stal sa lekárom a úctu k rodnému kraju s bohatou históriou, spojenou s národným hnutím, prejavil mnohorakými aktivitami a spoločenskou angažovanosťou. Stal sa poslancom mesta, obnovoval činnosť MO MS, podieľal sa na organizovaní mnohých matičných podujatí v Rimavskej Sobote – matičných plesov, literárnych súťaží a prednášok o histórii. Bol členom KR MS Banskobystrického kraja i výboru MS. Pri desiatom výročí vzniku Domu MS spolu s predsedami miestnych odborov Gemera-Malohontu pripravil projekt dvadsiatich dvoch sóch, búst a pamätných tabúl národovcov na Námestí Štefana Marka Daxnera, ktorý úspešne napreduje. Jeho zásluhou bola jedna z rimavskosobotských ulíc pomenovaná podľa národovkyne Izabely Textorisovej a gymnázium menom Pavla Dobšinského. V roku 2014 vydal publikáciu Slováci tohto kraja – osobnosti Gemera-Malohontu, ktoré pozdvihli Slovensko, v ktorej je uvedených vyše tristo výnimočných osobností tohto kraja. Sám autor pri vydávaní tejto vzácnej publikácie vo svojom vyznaní napísal: „Je nádherné narodiť sa v kraji bohatom na našich veľikánov ducha.“ K životnému jubileu MUDr. Petrovi Dragijskému úprimne blahoželáme a prajeme ďalšie roky v dobrom zdraví.

(mh)

HUMORESKA

Dnes už neotvoríme noviny, nezapneme rozhlas či televíziu, aby na nás nevykukli imigranti. V novinových správach vidíme fotografie člnov, ktoré sú plné čiernych či počerných mladencov. Maďari stavajú plot, Taliani nevedia, kam z konopí, a Gréci horekujú. No a naša rodná Európska únia sa rozhodla celú situáciu riešiť cez kvóty. Ty vezmeš toľko a ty toľko imigrantov, ubytuješ, nakrmiš, ošatíš a ďalej s Pánom Bohom a s batohom. Dokonca aj zopár tisíc ľudí sa zišlo v Bratislave, aby si povedali svoje „nie“ k presunu Afriky do Európy. Všetci sa im aj beťárom ušlo od

našich ostrážitých intelektuálov a strážcov multikulti ideológie rôznych nálepiek. Od xenofóbov, extrémistov až po fašistov.

My v našej rodnej krčme Drevák sme však celý problém poňali konštruktívne. Len čo prepukla imigrantská kríza, zvolali sme

bude v prvom kole na Slovensko vyexpedovaných 785 migrantov, ktorí tu budú čakať na udelenie či neudelenie azylu. To môže trvať aj zopár mesiacov, a čo zatiaľ s nimi? Najprv sa ozval starý mládenec Jožo, prezývaný Mastný, potom Jano, s prídomkom Nene,

rity ubytovanie a stravu, v najhoršom prípade aj nejaké to vreckové. Dotyčné migrantky by im zato poriadili domácnosť, nakúpili, navarili, vyprali a najmä by zahnali ich osamelosť, ktorú páčivo pociťujú poväčšine podvečer a v noci. Jožo, prezývaný Mastný,

nych fotografiách. Napokon sme sa zhodli na tom, že si baby – ak sa vyskytnú – Taliani a Gréci rozchytajú hneď, len čo pristanú na ich pobreží. Preto sa chystáme do Bruselu napísať ostrú nótu, že slovenskí muži v najlepších dôchodcovských rokoch by aj pomohli, ale nemôžu. Nás totiž mrzí, že medzi nami žijú Slováci xenofóbne, a nebudaj aj rasisticky orientovaní. V našej krčme Drevák predsa vieme, čo sa patrí v rámci európskej solidarity. Ďalšie konštruktívne nápady na začleňovanie našich prichádzajúcich afrických spoluobčanov, ktoré vznikli v rámci našej prvej celokrčmovej konferencie o imigrácii, vám predstavím o týždeň.

Marek DANKO

Ako sme hneď a zaraz vyriešili imigrantov I.

zasadnutie štamgastov, vrátane takzvaných čestných členov. To sú tí, ktorí navštevujú krčmu len pár dní po dôchodku. Po zhruba dvojhodinovej konferencii s jednou prestávkou (krčmár musel naraziť nový sud), sme sa napokon uzniesli, ako danú utečeneckú kalamitu riešiť. Podľa kvóty

ktorý je vdovec, a po ňom rozvedený Gejza, krycím menom Maďar. Všetci traja sú už penzisti, a tak majú čas riešiť páčivé celoeurópske problémy. Vyjadřili sa, že by si každý z nich pokojne zobral jednu africkú migrantku – zhruba do dvadsaťpäť rokov veku. Poskytli by jej v rámci európskej solida-

sa dokonca za celú skupinu zaručil, že by ich naučili variť segedínsky guláš, pečený bôčik, fazuľovú polievku a bryndzové halušky. Ba dokonca by za tento integračný kurz nechceli od EÚ nijaké dotácie. Museli sme ich sklamať. Ženy sa akosi medzi imigrantmi nenachádzajú. Teda aspoň na agentúr-

BESEDNICA

Záhorácky „Vlčák“ Jožo Klačka bol svojráznou postavou medzi športovými novinármi. Vynikal priamočiarosťou a neprešpekulovanosťou, čo mu prinieslo množstvo vďačných čitateľov najmä na jeho rodnom Záhorí. Priamy ťah na bránu si možno do novinárčiny priniesol z čias aktívneho športovania. Futbal hrával za Považskú Bystricu, kde ho v obrane dirigoval skvelý Kopčan, a hokej skúšal v doraste bratislavského Slovana s borcami ako Lano, Dučaj či Tajcnár. Pre jeho kamarátsku povahu a trochu bohémny spôsob života sa nielen medzi novinármi tešil veľkej popularite.

Vlčakov príklep

Na tlačovkách to bol často práve on, kto sa neokúňal položiť aj tie najštávnatejšie aj najkontroverzejšie otázky. Mnohým prítomným kolegom padol kameň zo srdca, keď niektoré otázky akoby Jožo položil dotyčným aj za nich. Po zmene spoločenských pomerov bol Jožo prvým slovenským novinárom, komu Peter Šťastný poskytol do národnárskeho média obsiahly rozhovor. Hokejista, ktorý sa hrdo hlásil k Slovensku a priamo na ľade pomáhal krajine pod Tatrami vyštevrať sa medzi svetovú špičku až z „céčka“, bol zakrátko jedným z najpopulárnejších Slovákov a on sám sa rád do tejto pozície štylizoval. Ktovie, kedy u neho nastal prerod od „Slováčiska“ k „svetoobčanovi“ a veľkému demokratovi. Zrejme vtedy, keď ho Dzurinda potreboval využiť na naháňanie voličských hlasov pre SDKÚ a sľúbil mu funkciu europoslancu. Chodil s ním po rôznych mítingoch a vystrokoval ho všade ako princípal opicu.

Už vtedy bolo vidno, ako sa Petrovi Šťastnému pomaly začal meniť slovník, ale i maniere. Kým bol manažérom reprezentácie, so šéfom SZLH Jurajom Širokým mal bezproblémové vzťahy, ale po odchode od zväzového koryta bol Široký preň už len odporným eštablíkom. Na jednej z tlačoviek pred voľbami do európskeho parlamentu sa nechal počuť, ako veľmi ľutuje, že nevyrastal v demokratickej spoločnosti. V tej chvíli sa však ocitol v zlom čase na zlom mieste. Na tlačovke sa totiž zjavil aj bohém Jožo Klačka. Vlčák sa z nejakej inej akcie dostavil – eufemisticky povedané – povznesenej nálade a po Šťastného lútosti, že svoje detstvo neprežil v demokratickej krajine, do Klačku akoby strelil. „Čo to tu kecaš, Šťavák? V akej demokratickej krajine? To si myslíš, že keď ste vy kedysi štyria bratia hrali hokej, mal by dnes tvoj tatko v dnešnej demokratickej spoločnosti i štyrikrát šesťtisíc korún na vaše tréningy?“ zahmel Jožo ako Zoro pomstiteľ. V tom čase totiž ktosi zverejnil výšku sumy, ktorú museli rodičia platiť deťskému adeptovi ľadového hokeja. Už vtedy bolo zrejme, že hokej nebudú onedlho hrať deti s najväčším talentom, ale ratolesť rodičov s najtučnejším kontom.

Peter Šťastný zavetral nebezpečenstvo, a tak len zmierlivo hlesol: „Čo hovoríš, Jožo? Veď vieš, ako som to myslel...“ Ale oheň už bol na streche. Rozbehnutý Vlčák sa nedal zastaviť a na tejto tlačovke, ktorá sa skončila veľmi rozpačito, dzurindovci body nezberali...

Je nanajvýš pozoruhodné, že prejav vlastenectva, ktoré sú takmer počas celého roka u „mainstreamových“ inštitúcií považované za tvrdý nacionalizmus a niekedy až šovinizmus, sú počas trvania MS v hokeji tolerované. Vtedy nikomu neprekážajú slovenské zástavy v pohostinských zariadeniach, na autách alebo v oknách domov. Je tiež zaujímavé, že čím ďalej sa vzdalujeme od zásad kvalitnej prípravy mládeže, tým hlbšie klesajú aj naše šance získať na MS nejakú medailu. Ľuďom vraj treba dať chlieb a hry, aby nemali čas premýšľať. Vrchnosť má s tým stále väčší problém. Ako vraví klasik – máme tu dnes kapitalizmus, ale nijaký kapitál. Aj náš hokej začína čoraz viac pripomínať slávnú Myrónovu sochu Diskobola – obrovský rozmach a holý zadok. Ešteže sa Vlčák, ktorý nás opustil pred štyrmi rokmi, toho nedožil...

Tomáš KUŤKA

Kultúrna verejnosť si pripomína jubileá spisovateľa Františka HEČKA

Redaktor z činžiaka na Hviezdoslavovej

Mária RAPOŠOVÁ – Foto: Literárny archív SNK

Tohto roku si Martin pripomína viacerými podujatiami dve jubileá spisovateľa Františka HEČKA – sto desiate výročie narodenia a päťdesiate piate výročie úmrtia. Literárne múzeum Slovenskej národnej knižnice pripravilo 10. júna pietnu spomienku pri jeho hrobe na Národnom cintoríne, 17. júna kultúrny program v kinosále Literárneho múzea pre študentov stredných škôl a na jeseň chystá celovečerný kultúrny program o životnom príbehu tohto spisovateľa pre dospelých divákov.

Narodil sa 10. júna 1905 vo vinohradníckej dedine Suchá nad Parnou v trnavskom okrese. Františkov otec sa proti vôli svojich rodičov oženil s nemajetnou sирotou, preto musel z domu odísť. Všetko, čo si mladomanželka nadobudli, získali len vlastnou prácou. Tvrdý život naučil aj ich deti húževnatosti a samostatnosti. Štyri zo siedmich sa prepracovali aj k literatúre – k prekladateľstvu alebo k vlastnej tvorbe (František, Blahoslav, Viťazoslav a Ružena, vydatá Krajčíková). Najstarší František absolvoval pomocou štipendií viaceré hospodárske školy, až sa stal zamestnancom Ústredného družstva v Bratislave, kde

krátku prózu o svojej matke, ktorú od neho žiadal básnik Ján Kostra do rozhlasu. Téma ho však chytila tak silno, že sa nevedel zastaviť. Krátke rozprávanie sa mu za päť rokov rozrástlo na objemný trojzväzkový román. Keď z neho Kostra čítal ukážky, takmer bez rozmýšľania navrhol, že trilógia by sa mala volať Červené víno. A pri tom aj ostalo. Hoci nie víno je podstatou toho diela. Podstatnou bola Hečkova mamenka.

S mamenkou súviseli aj Františkove spomienky na detstvo, na rodnú dedinu, na múdru babičku, na progresívne zmýšľajúceho „tatenka“, ktorý bol aj ľudovým literátom a rodinným kronikárom.

Mladý F. Hečko s manželkou M. Jančovou a prvorodeným synom Ferkom.

pracoval pätnásť rokov postupne ako úradník, účtovník, revízor, prednosta revízneho oddelenia, redaktor i správca vydavateľstva a externý profesor na vyššej družstevnej škole.

UNIVERZITA PSYCHOLÓGIE

Ako revízor navštívil Hečko vyše šesťsto dedín po Slovensku. Sám neskôr poznamenal, že to bola jeho prvá univerzita psychológie ľudí. Druhou univerzitou sa preň stalo redigovanie populárnych časopisov – Roľníckych novín, Hospodárskeho obzoru, viacerých kalendárov a troch odborných družstevných príručiek. Popritom sa aj sám púšťal na krídla poézie – vydal postupne tri básnické zbierky Vystáhalci, Na pravé poludnie a Slovanské verše.

Medzitým sa oženil s mladou učiteľkou Marienkou Jančovou z Oravy. Aj ona sa stala spisovateľkou. Veľmi dobre si rozumeli a podporovali sa aj v literárnej tvorbe. Keď sa Hečkovi naskytla možnosť robiť redaktora v Matici slovenskej, s radosťou prišli do metropoly Turca už aj s dvoma deťmi. Začas žili v podnájme a potom dostali byt v práve postavenom matičnom činžiaku na Hviezdoslavovej ulici.

MATICA A MAMENKA

V Matici prijali Hečka do tlačového oddelenia, kde sa stal vedúcim. Založil a redakčne viedol populárny ľudovochovný časopis Matičné čítanie. Okrem toho zostavoval matičné kalendáre a školil v Martine mladých autorov. Práca sa mu darila. Popri nej písal aj súkromne – najmä po nociach – v horúčkovitom pracovnom nasadení. Spoločiatku plánoval len

napísať román o kolektivizácii na dedine. Keďže po rodnej Suchej nad Parnou poznal najlepšie zo všetkých slovenských dedín rodisko svojej manželky Dolnú Lehotu pri Oravskom Podzámku, dej románu umiestnil na Oravu. A tak cez umenie chcel učiť nielen Oravcov, ale všetkých Slovákov, ako zakladať roľnícke družstvá.

Dielo nazval Drevená dedina. Prvé vydanie vyšlo v Matici slovenskej a komunisti ho prijali s nadšením. Opäť sa sypali ocenenia, preklady do cudzích jazykov, filmovanie... Hečkovi ponúkli dokonca predsedníctvo v slovenskej sekcii Zväzu česko-slovenských spisovateľov v Bratislave. Prijal ho, dostal aj byt a presťahoval sa z Martina do hlavného mesta.

VZDOR SRDCA

Ale – prišlo veľké sklamanie. Znechucovali ho neustále schôdzovania, rezolúcie plné fráz, bohémny život kolegov spisovateľov, mňanie peňazi Slovenského literárneho fondu na pijanské stretnutia, na výlety, zájazdy a zahraničné, málo efektívne spisovateľské cesty. Tak sa nad tým rozčuľoval, až mu začalo zlyhávať srdce. Prispelo k tomu aj mnohoročné sedavé zamestnanie, málo pohybu, časté povzbudzovanie srdca aj myseľ silnou čiernou kávou i cigaretami, a to nielen cez deň, ale neraz aj po celé noci.

Po preliečení v sanatóriu sa rozhodol riešiť vec radikálne. Zložil funkciu predsedu Zväzu, ba onedlho vystúpil aj z členstva.

Bratislavské návštevy mu však naďalej strpčovali život aj v súkromí. Tak veľmi potreboval čas na písanie ďalšieho románu o problémoch Slovenskej republiky v čase druhej svetovej vojny. Dielo nazval metaforicky Svätá

ÚSPECH A INTRIGY

Úspech románu bol úžasný. Viacerí ho dlho označovali za najlepšie slovenský román z prostredia dediny. Neskôr ho aj sfilmoval režisér Andrej Lettrich s hercami Emiliou Vášáryovou a Štefanom Kvietikom v hlavných úlohách. Po čase však začali mať intelektuáli a kritici voči Hečkovi výhrady. V niektorých kolegoch spisovateľoch sa prebudila aj závisť...

Kým zahraničie spievalo o novom slovenskom románe chvály a v Čechách, Sovietskom zväze, Bulharsku, Maďarsku i Nemecku sa náhlili prekladať ho do svojich jazykov, na Slovensku sa začali na autora sypať popri chválach aj príkre kritiky. Nuž a na kritiku, aj na oprávnenú, je každý citlivý. Hečka veľmi trápila. Veľa o nej premýšľal. Pretože viacerí kritizujúci vychádzali z komunistických pozícií, dotknutý „dedinský“ spisovateľ, ktorý dovtedy tento „izmus“ nepoznal, dal sa do štúdia Marxa, Engelsa, ba aj Stalina.

DREVENÁ DEDINA

V objemných zväzkoch „klasikov“ našiel aj krásne idey a uveril im. Veď na vlastnej koži skúsil vykorisťovanie roľníkov. Úprimne chcel slovenskej dedine pomôcť načrtnutím iného spôsobu života. Z presvedčenia vstúpil do komunistickej strany a dal si záväzok

František Hečko

tma. Časť z neho aj publikoval. Chcel pokračovať, ale nedalo sa. Keďže návštevy kolegov spisovateľov uňho nebolo možné zakázať, kúpil si dom v Martine a z hlavného mesta sa odsťahoval. Bolo však už neskoro. Aj keď mal len päťdesiatštyri rokov, na začiatku marca 1960 mu jeho preťažené srdce vypovedalo službu.

HONOSNÝ POHREB

Posledná rozlúčka s Františkom Hečkom bola veľkolepá. Konala sa 4. marca 1960 a stala sa jedným z najhonosnejších štátnych pohrebův v Martine. Čestnú stráž pri truhle v druhej budove Matice slovenskej držali jeho bývalí kolegovia zo Zväzu spisovateľov, medzi nimi aj tí, čo ho predtým kritizovali. Pricestovalo aj vedenie Ústredného výboru Komunistickej strany Slovenska, zástupcovia inštitúcií a veľa umelcov zo Slovenska i z Čiech. V dlhom pohrebnom sprievode od Matice až po cintorín pochodovali okrem Martinčanův aj ďalší občania z iných kútův Slovenska, vojenské zoskupenia s mnohopočetnou dychovkou, ba aj desiatky zväzákův a pionierův v tenkých košeliach rovnošiat, hoci bol začiatok marca a ostatní sa chúlili v zimníkoch. Hlavným rečníkom nad hrobom bol prvý tajomník Zväzu slovenských spisovateľův a súčasne člen Ústredného výboru Komunistickej strany Slovenska básnik Andrej Plávka. Zneli oslavné rozlúčkové reči...

Odvtedy sa však spomína na Františka Hečka akosi primálo.

Matičari v Srbsku si pripomínajú štvrtstoročie obnovenia organizácie

Vojvodinské matičné obrodenie

Stanislav BAJANÍK – Foto: archív SNN

Krátko po matičnom prevrate v Matici slovenskej v Martine (6. december 1989) prelom rokov 1989 – 1990 znamenal aj zrod myšlienky na obnovenie Matice slovenskej v Juhoslávii, ktorá zanikla v roku 1948.

Slovenky z Vojvodiny sa rady predvedú aj v tradičných krojoch.

Maticu slovenskú v Srbsku (MSS) založila skupina slovenských vojvodinských intelektuálov v roku 1932 po vzore našej Matice slovenskej. Na jej čele vtedy stál Dr. Janko Bulík, rodák z Kovačice, umučený v rokoch druhej svetovej vojny v Mauthausene, ktorý má symbolický hrob aj na Národnom cintoríne v Martine. Fungovala ako celoslovenské národné a kultúrne hnutie do roku 1941 a tri roky po druhej svetovej vojne v rokoch 1945 – 1948, keď matičné odbory vystriedali slovenské kultúrne a umelecké strediská, v mnohom fungujúce dosiaľ.

■ OPĀŤ VO VOJVODINE

Tak ako v roku 1932, keď sa v Matica slovenská v Juhoslávii (MSJ) zrodila, aj v prvých dňoch roka 1990 sa jej obrodením zaoberala slovenská inteligencia v Báčskom Petrovci pod hlavičkou Spolok vojvodinských slovakistov (SVS), presnejšie po zimných stretnutiach SVS na zasadnutí rozšíreného predsedníctva Ochotníckeho divadla VHV 29. decembra 1989. Išlo v prvom rade o spájanie spolkov Slovákov, odstránenie aktuálnej roztrieštenosti aktivít, vytvorenie jednotnej kultúrnej politiky v nových pomeroch.

Hybnou silou týchto iniciatív sa stal vtedajší predseda Ochotníckeho divadla VHV Michal Spevák, prvý porevolučný predseda MSJ, spolu s ďalšími členmi Iniciatívneho výboru postupne zloženého zo zástupcov hlavných vojvodinských regiónov Bácska, Banát a Srijem.

■ SPOJIŤ SLOVÁKOV

Nové pomery vyvolali potrebu nových mobilizačných aktivít, čo slúži na chválu začiatkom napriek tomu, že aj vtedy to nebolo ani populárne, ani bezpečné. Hneď od začiatku si stanovili niekoľko základných cieľov: zoskupiť kultúrne aktivity, reprezentovať Slovákov doma i v zahraničí, prizvať do činnosti inteligenciu i „výrobcov“, vyslať túto výzvu do všetkých dostupných médií, zoficiálnať Iniciatívnu skupinu v zložení: Michal Spevák, Milina Florianová, Vladimír Lačok, Ján Častven, Rastislav Struhár. Čo hneď v januári 1990 začal uskutočňovať aj najčítanejší slovenský týždenník v Juhoslávii Hlas ľudu, kde sa opakovane vyjadrovali čitatelia a Slováci k matičnej myšlienke v bývalej Juhoslávii.

„Vyzývame všetkých občanov, spolky a organizácie v oblasti kultúry a vzdelávania, aby túto iniciatívu zhodnotili, aby nás so svojimi názormi oboznámili najneskoršie do 17. februára 1990. Očakávame, že všetkým

tieto činnosti prirástli k srdcu, túto iniciatívu podporia a zároveň pomôžu, aby sme slovenskú kultúru zachovali a pozdvihli na vyšší stupeň,“ píše sa vo výzve predsedníctva Ochotníckeho divadla VHV v Petrovci z konca roku 1989.

■ PROGRAM A STANOVY

Nedávno zosnulý literárny historik a esejista, matičiar, predseda MO MS Báčsky Petrovec prof. Samuel Boldocký, ktorý sa ako predstaviteľ Spolku vojvodinských slovakistov pripojil k prvej iniciatívnej skupine, o tom čase poznamenal: „Ako vždy, prvé stretnutia sú pracovné, smerujú k vykryštalizovaniu názorov, podnetov, čo sa u nás dialo už od januára 1990.“

Jednotlivé zasadnutia Iniciatívneho výboru na založenie Matice slovenskej v Juhoslávii vynesli na povrch viac námetov na poslanie a obsah matičnej činnosti v nových pomeroch. Schválil sa návrh na vypracovanie stanov, ktoré sa stali predmetom diskusie. Riešil sa aj pomer MSJ a SVS, nastala diskusia, či má byť Matica slovenská v Juhoslávii politickou alebo výlučne kultúrnou inštitúciou. Do akej miery zastupujú Slovákov jestvujúce korporácie, či sa má MSJ stať predstaviteľkou slovenských potrieb a činnosti na všeobecnej úrovni, ako strešná organizácia vo Vojvodine a pod. Navrhli sa tiež zodpovedné orgány, no najmä okruhu matičnej činnosti: divadlo, hudba, ľudová výchova, história, národopis, školstvo, literatúra, tlač, ekonomicko-propagačná činnosť a podobne. Napokon 21. apríla 1990 na rozšírenom zasadnutí Iniciatívneho výboru v Petrovci jednotne zástupcovia prostredím a inštitúcií podporili obnovenie MSJ, čo sa stalo 5. augusta 1990.

■ DUCHOVNÁ PODPORA

Jedným z iniciátorov a podporovateľov bol aj neskorší biskup SECAV Andrej Berédi, ktorý sa o formovaní MSJ vyjadril: „Matica má byť masová a nepolitická, nesmie byť konkurenciou medzi organizáciami.“ Neskôr pri diskusii s matičnou delegáciou poznamenal: „Vstúpili sme do nového obdobia nášho duchovného i národného života. Sme odkázaní na vlastné sily, vlastnú, ale i Božiu pomoc. Ako viete, kollárovská zásada o jednote národnosti a nábožnosti platí aj pre nás. To boli historické a sú aj súčasné východiská. Nemáme inú cestu. Matica slovenská je naša matka a vždy, keď som bol na Slovensku, som ju v Martine navštívil. Aj preto som sa potešil, že sa táto ini-

ciatíva zrodila a cirkev nemohla ostať bokom.“

Názorov bolo pochopiteľne viac. Martin Šimák, ktorý zastupoval oblasť Banátu (Kovačica), navrhol inštitúciu ako Maticu juhoslovenských Slovákov. Miroslav Demák, popredný šéf vojvodinskej slovenskej identity (Stará Pazova), toho času žijúci na Slovensku, podčiarkol skutočnosť kontinuity v rozhodnutí, že MSJ sa nezakladá, ale obnovuje.

■ V SLOVENSKOM TERÉNE

Počas jari 1990 sa rozišli zástupcovia Iniciatívneho vo vojvodinských slovenských priestoroch, aby oznámili novú správu a angažovali terén na podporu a členstvo MSJ. Terajší biskup SECAV, inakšie aj predseda Ekumenickej duchovnej rady Svetového združenia Slovákov v zahraničí, Samuel Vrbovský, jeden z prvých členov iniciatívnej skupiny, nám potvrdil, „že duchovný, národný a kultúrny život Slovákov vo Vojvodine má veľa ambícií ísť ruka v ruku s tradíciou vojvodinského matičného hnutia, na počiatku ktorého (v roku 1932) boli evanjelickí biskupi, kňazi, dokonca samotný prvý predseda MSJ Dr. J. Bulík, o. i. zastával funkciu generálneho dozorca SECAV. Časom sa vyvinula dobrá spolupráca MSJ (teraz MSS) a cirkvi, a to je na prospech všetkých“.

Do júla 1990 Iniciatívny výbor (Michal Spevák, Vladimír Lačok, Samuel Jovankovič, Martin Šimák, Tomáš Hriešik, Pavel Grňa, Ján Cicka, Anna Dudášová, Samuel Boldocký, Ján Dorča, Samuel Vrbovský) pripravil predpoklady na obnovujúce valné zhromaždenie MSJ na 5. augusta 1990, ktoré vyvolalo veľký mediálny i občiansky ohlas, podporu Matice srbskej i Matice slovenskej na Slovensku.

■ PLODNÉ ŠTVRTSTOROČIE

Aj keď za centrálné podujatie MSJ možno považovať Slovenské národné slávnosti, ktoré tiež obnovila a podnes spoluorganizuje, uplynulých dvadsaťpäť rokov patrí v matičnom živote kontinuálne medzi najdlhšie a najúspešnejšie. Vojvodinskí Slováci majú zásluhu aj na matičnom hnutí v Amerike i na Slovensku už v 19. a 20. storočí. Jedným zo zakladateľov a prvým predsedom Matice slovenskej v Amerike (1884) bol Petrovčan Gustáv Marchall Petrovský.

V tridsiatych rokoch minulého storočia založil v Chicagu Maticu slovenského školstva ďalší Petrovčan Ján Dendúr.

■ VĎAKA DOMOVINE

„Matica slovenskej na Slovensku sme vďační za pomoc pri Matičnom dome Ľudovíta Mišika v Petrovci, bustu M. R. Štefánika z Krajanského múzea MS, našu účasť na Európskom kongrese Matic slovenských národov na Slovensku, pomoc a všestrannú podporu za uplynulé obdobie, školám, deťom, matičiarom, ako i za zbierku na relax detí počas bombardovania Srbska v roku 1999 a ich pobyt na Slovensku zorganizovaný taktiež vtedajším vedením Krajanského múzea Matice slovenskej. No toho by bolo viac. Inakšie dopadla naša tlačiareň Kultúra, ktorá sa ocitla v dlhohoch a privatizácii a styky v ostatných rokoch, ktoré sa stenci na minimum. Chce sa mi veriť, že sa to napravi a veci sa doriešia čo najskôr,“ pripomenula okrem iného aktuálna predsedníčka MSS Katarína Melegová-Melichová, inakšie aj popredná predstaviteľka NR SNN v Srbsku, dlhoročná publicistka, autorka národných a duchovných programov v Petrovci a vo Vojvodine.

ČITATEĽSKÉ FÓRUM

V Starej Lubovni v štýlovej reštaurácii U Jeleňa na hlavnom námestí sa v minulých dňoch po polstoročí stretli absolventi tamojšej učňovskej školy, v ktorej sa v polovici šesťdesiatych rokov vyučili v odboroch predavačka, maliar, murár, inštalatér... Bolo ich vtedy dvadsať pekných mladých dievčat, ktoré hneď aj začali pracovať v predajniach samoobslúh, textilu, drogérii, priemyselného tovaru, potravín, reštaurácií v meste a na okolí, ako aj dvadsaťosem mládenčov. Tí sa ani nestihli zapracovať, zväčša v Okresnom stavebnom podniku Stará Lubovňa, za ktorý sa učili, a už sa zberali na dva roky na vojenčinu. V útvaroch po celom bývalom Česko-Slovensku, najmä však v západnom vojenskom okruhu, kam bežne východniari rukovali, nadviazali nové priateľstvá, známosti a – ako sa vraví – z chlapcov a mládenčov sa stali chlapi, ktorí sa po základnej vojenskej prezenčnej službe vrátili domov pod Levočské vrchy a Spišskú Maguru na svoje pracoviská.

Spomienky vracajú čas a ty máš dojem, že si v škole zas

Dojímavé starolubovnianske stretnutie

Michal DUBŇAN – Foto: archív autora

Niektorí si potom ďalej prehľadli vzdelanie na stredných školách a zmaturovali, či ukončili vysokú školu, ako povedzme Ing. Mikuláš Mytník, dlhoročný starosta z neďalekej Kamienky, ktorý na tomto nevednom stretnutí privítal nielen svojich niekdajších spolužiakov, ale ešte aj riaditeľa školy Mgr. Rudolfa Domaškoviča s manželkou, pravdaže oboch už v pozhnanom veku. Napokon, aj bývalým učňom beh času poznačil hlavy šedinami a poniekorých aj vytrhol spomedzi ich stred. Tým patrila tichá spomienka a ako pripomenul inžinier Mytník, mnohým sa pritom tlačili slzy do očí...

„Spomína sa väčšinou na tie veselé zážitky, ale veru aj sme si poplakali, keď sme sa spoznávali podľa výzoru, ale skôr podľa hlasu... Čas urobil svoje, zo sedemčlenného zboru pedagógov sú už piati vo večnosti a z niekdajších absolventov už nikdy medzi nás neprídu desiaty,“ zdôraznil hlavný rečník, ktorý v úprimných slovoch zvitania s dvadsiatimi ôsmimi spolužiakmi po toľkých rokoch pripomenul aj skutočnosť, že viacerí prešli rôznymi zamestnaniami či funkciami, ba niektorí ochutnali, či zakúsili aj tvrdý chlieb v Spojených štátoch amerických, pracovali aj inde za hranicami našej vlasti vo vše-

ľajakých zamestnaniach, rozšírili si svoje profesie, uplatnili sa na rôznych postoch, urobili kariéru a dobré meno školy.

„Prišli z blížších i zo vzdialenejších dedín v Spiši, ale aj z obcí a miest v iných regiónoch, no najdlhšiu cestu meral na stretnutie jeden ich kolega až z Děčína v Českej republike,“ hodnotil emocionálne vypäté okamihy M. Mytník. „Vari najviac dojatia vyvolali slová nášho riaditeľa R. Domaškoviča, ktorý aj v úctyhodnom veku má stále výbornú pamäť. Opäť medzi nami ožil jeho takt, erudovanosť, cit a ľudskosť. Vrátil nás o päťdesiat rokov späť, priblížil nám našu mladosť a čo bolo zaujímavé a zvlášť dojímavé, mnohé veci spomínal, ako by to bolo len pred pár týždňami či mesiacmi. A to už je čo obdivovať. Úprimná, srdečná vďaka, vážený pán riaditeľ!“

„Bodaj by takýchto radostných dní bolo v našich životoch čo najviac, aby sme ich prežili v kruhu svojich najbližších a priateľov pod jasnou, mierovou oblohou,“ uzatváral peknú stránku v životnej kronike a na prahu práve začínajúceho leta Ing. Mikuláš Mytník. Mimocho- dom, oddaný čitateľ matičného týždenníka, ktorý sa nedávno ocitol aj medzi výhercami v Čitateľskej súťaži SNN.

Absolventi učňovskej školy v Starej Lubovni po päťdesiatich rokoch – uprostred sedí riaditeľ R. Domaškovič.

ČITATEĽSKÁ SÚŤAŽ

Vážení čitatelia, sme radi, že zachováte priazeň našim novinám aj našej súťaži. Vidno to na množstve vašej korešpondencie, ktorá prichádza do redakcie. Výrazne sa zvýšil počet príspevkov od vás, ktorými chcete informovať o svojich aktivitách, čo nás mimoriadne teší, a rovnako máme radosť zo zvyšujúceho sa počtu tých, čo sa zapájajú do našej hry. Sme presvedčení, že ani odpoveď na nasledujúcu otázku vám nebude robiť nijaký problém.

• Aký je najznámejší román spisovateľa Františka Hečka?

Svoje odpovede nám posielajte na adresu, ktorú máte uvedenú v tíraži novin, našej administrátorky L. Rišianovej s označením Čitateľská súťaž do 17. júla.

V č. 23 sme sa vás pýtali, v ktorej obci stojí rodný dom spisovateľa aj predsedu MS Vladimíra Mináča? Správna odpoveď – v Klenovci. Za správnu odpoveď odmeníme Rastislava Červeňa, Liptovský Mikuláš, Štefana Leskovského, Šenkvice, a Máriu Beňovú, Mošovce. Blahoželáme!

Marián TKÁČ
predseda Matice slovenskej

**Večeral som
u Havrana**

Telefonovala mi slečna Sliepková a pozvala ma na večeru k Havranovi. Išiel som, veď môcť diskutovať o Matici v RTVS sa neodmieta. Sedel som po Havranovej pravici, teda na lavici obžalovaných. Oproti po ľavej Havranovej ruke známy maticobijec Dušan Kováč a Fedor Blaščák, ktorého som videl a stretol prvý raz v živote. Žalobcovia.

Milý čitateľ uvidí záznam z osemdesiatminútovkej besedy (ak nebudú strihy) po prázdninách v septembri. A tak len toľko: hneď prvá otázka smerovala ku mne, že či sa dožijeme konca Matice. Moja odpoveď bola jednoznačná: nie, nedožijeme sa. Maticu nemal rád nijaký režim a je tu, prekoná aj dnešnú chaotickú dobu. Ostatní dvaja (okrem rozhodcu či sudcu Havrana) hneď na začiatku priali Matici skorú a rýchlu smrť. Jeden cez zákon – paškvil, druhý cez zastavenie financovania. Pretrpel som aj bradaté osobné invetivy. A vysvetľoval som a argumentoval, že tento národ, a teda i štát, potrebuje zvyšovať zanedbávané vlastenectvo najmä mladých v „demokratickom duchu“. Že štát na to poskytuje ročne 1,494 milióna eura a Matica ich použitie vie do centa preukázať. A že verejnoprávna televízia od toho istého štátu dostáva ročne viac ako 1,500 milióna eura iba na jednu reláciu, ktorou sa vysmieva Slovákom (Nikto nie je dokonalý). A nikoho to neškrie. Informoval som prítomných o tom, o čom sa nedozvedia z médií, kde je slovo Matica tabu. O stovkách maticných akcií po celom Slovensku, ktoré udržiavajú a rozvíjajú naše tradície.

Na konci relácie bol názor žalobcov miernejší ako na začiatku: ved' vlastne Matica aj áno, ale mala by sa akosi zmeniť. Ved' hej, mení sa a zmení sa. Aj keď roky pribúdajú, nestarne a nestráca sa. Pracuje na strategii do najbližších rokov. Čo by sme robili, keby sme mali peniaze? Založili by sme TV Matica, aby nahradzovala verejnoprávnu TV. A väčšmi by sme podporovali tvorivé aktivity maticiarov. Napríklad ochotnícke divadlo či dokonca muzikály – ako ten černekovský v Komárne, ktorý mal minulú sobotu derniéru.

Matici derniéru nehrozí. Najmä vtedy nie, ak sa doriešia staré kauzy. A ak niektorí jednotlivci prestanú s našim verejným škandalizovaním. To nám kazí meno. A naši žalobcovia to pozorne sledujú.

vydavatel.sk

SLOVAKIA | ONLINE

.tasr.

Komárňanské súsošie sv. Cyrila a Metoda má dvojjazyčné nápisy

Krok k tolerancii a porozumeniu

Na podstavec súsošia Cyrila a Metoda v centre Komárna v minulých dňoch umiestnili dvojjazyčný, slovensko-maďarský nápis. Na plastiku, ktorá v minulosti vyvolávala všelijaké reakcie, ho pripevnil riaditeľ Domu Matice slovenskej Jozef Černek spoločne so zástupcom hnutia Si dôležitý Béloom Halászom.

Na podstavci súsošia sv. Cyrila a Metoda umiestnili v minulých dňoch dvojjazyčný nápis.

„Medzi bežnými ľuďmi v Komárne slovensko-maďarské problémy nie sú. Politici veľmi radi dramaticky vykresľujú aktuálnu situáciu. Ľudia žijú v našom meste spoločne už niekoľko desaťročí. Takmer v každej rodine majú Maďara alebo Slováka a je veľmi ťažké nájsť čisto maďarské alebo čisto slovenské rodiny,“ konštatoval J. Černek. Pripomenul, že Matica slovenská do svojich stanov zakotvila, že má vytvárať pocit vlastenectva. „Pokiaľ menšine maďarský názov pomôže k vytvoreniu takého pocitu, nevidím dôvod, prečo by sme informáciu neumiestnili aj v jej jazyku,“ zdôraznil s tým, že bol by nerád, keby sa socha opäť stala útočiskom na otváranie národnostnej otázky pred blížiacimi sa voľbami. „Urobím pre to čokoľvek, aby sa socha stala sochou svätcov, a nie rukojemníkom nejakých politických snažení,“ uviedol J. Černek.

Zástupca hnutia Si dôležitý Béloom Halász vyjadril presvedčenie, že po spoločnom umiestnení aj maďarského nápisu dvojjazyčnosť na súsoší bude zachovaná i v nastávajúcom období. „V prípade, že nápis niekto odstráni, budeme hľadať iné riešenie,“ povedal.

(red)

K svojrázu a tradíciám rázovitej Očovej patria aj folklórne festivaly

Detskí speváci a tanečníci k memorandu

Folklórne tradície Podpoľania sú všeobecne známe. Popri Detve sa z povedomia milovníkov folklóru takmer rovnako intenzívne vynára aj Očová. Najbližšie sa o tom budú môcť milovníci folklóru presvedčiť 7. a 8. augusta na festivale Očovská folklórna hruda.

V rodisku nášho polyhistora Mateja Bela, ale aj básnika Jána Poničana či skvelého primáša Jána Berkého-Mrenicu st. majú aj inú zaujímavú tradíciu spojenú s folklórom. Koncom deväťdesiatych rokov si tu začali pripomínať Memorandum národa slovenského formou prehliadky detských folklórnych súborov. A takýmto nenásilným spôsobom formujú národnú pamäť a hrdosť mladej generácie už osemnásť rokov. Na tejto nesúťažnej prehliadke účinkujú domáce detské súbory, ale nechýbajú ani hostia z krajan-ského zahraničia. Tento rok popri domácom súbore Poľana, ktorý vedie predsedníčka MO MS Viera Šimkovičová, potešili divákov súbory Širinka z Preňčova a Kokavan z Kokavy nad Rimavicou. Od krajanov zo Srbska prišiel známy detský súbor Vienok z Kysáča, ktorý dlhé roky vedie Ján Slávik. Vienok sa na druhý deň predstavil aj kúpeľnom mestečku Kováčová.

Maticári v Očovej sa aj takto podieľajú na naplnení poslania Matice slovenskej. Festival, ktorý pomaly zaokrúhľuje dve desiatky ročníkov, sa môže z roka na rok uskutočniť vďaka grantom a podporným programom ministerstva kultúry, ale významnejšie ho financuje obec a základná škola, o čom by vedel zasvätenejšie informovať poslanec NR SR a starosta obce Ján Senko, ktorý otváral aj tento ročník a privítal na ňom všetkých účastníkov.

DFS Vienok z Kysáča v Srbsku.

Text a foto: Marek HANUSKA

PARKOVÁ GALÉRIA
LUDOVÍTA ŠTÚRA

www.parkovagaléria.sk

Námestie SNP - Zvolen

„Kto žije duchom,
v tom žije celý svet
a on v celom svete.“

Ludovít Štúra, r. 1842

VEREJNÁ ZBIERKA

NA OBNOVU BUSTY J. C. HRONSKÉHO

Lubovollnú výšku príspevku môžete poukázať na číslo účtu:

402 115 6344 /7500

Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky povolilo vykonávať verejnú zbierku za verejnoprospešným účelom Občianskemu združeniu Občania Sekier-Máľová, na základe rozhodnutia číslo 000-2015-006096 v termíne od 1. apríla 2015 do 29. februára 2016.

PRIPOMÍNAME SI

4. júla

– stotridsaťpäť rokov, čo sa narodil predseda vlády prvej Slovenskej republiky v rokoch 1939 – 1944 Vojtech Tuka (1880 – 1946), presadzoval nacistickú cestu slovenskej politiky a spolupracoval aj s maďarskými fašistami; v roku 1944 pri mŕtvici ochrnil, po vojne ho odsúdili na smrť povrazom

– na hrade Devín sa pred sedemdesiatimi rokmi (1945) konala prvá veľká národná slávnosť – Slovanský deň, každoročné slávnosti nadväzovali na historické väzby Slovanov

– osemdesiatpäť rokov, čo sa narodil filmový režisér Štefan Uher (1930 – 1993), pripomeňme aspoň Slnko v sieti, Šiesta veta, Pásla kone na betóne

– v roku 1945 umrel maliar Cyprián Majerník

5. júla

– deň svätých Cyrila a Metoda je od roku 1990 aj Dňom zahraničných Slovákov

– vyhlásením repatriácie v roku 1945 sa začala pred sedemdesiatimi rokmi výmena obyvateľstva medzi Maďarskom a Slovenskom; vysídliť sa malo šesťstatisíc Maďarov, vrátiť do vlasti tristošesťdesiat tisíc Slovákov

– pred šesťdesiatimi rokmi nástražný systém našej rozvedky v Mníchove zabil predstaviteľa slovenského exilu a diplomata Matúša Černáka (1903 – 1955)

6. júla

– tristošesťdesiat rokov, čo v roku 1695 uhorský kráľ Leopold I. vymenoval za arcibiskupa v Ostrihome nitrianskeho biskupa Leopolda Koleniča

– pred päťdesiatimi rokmi zomrel dirigent Ľudovít Rajter (1906 – 2000)

– náš známy chodec Jozef Pribilinec má päťdesiatpäť rokov

7. júla

– stoštyridsaťpäť rokov, čo začal v Skalici vychádzať jeden z najstarších našich časopisov Katolícke noviny (1870)

8. júla

– pred sto päťdesiatimi rokmi (1860) vypukol v Hlohovci obrovský požiar, pri ktorom zhorelo vyše osemdesiat domov aj s hospodárskymi prístavbami, maštafami a plnými senníkmi

– osemdesiat rokov, čo v Martine zomrel maticiar a spisovateľ Samuel Cambel (1883 – 1935)

9. júla

– britská vláda uznala londýnsku skupinu okolo E. Beneša za exilovú vládu; z trinástich ministrov až päť bolo Slovákov (Ján Bečko, Ján Lichner, Rudolf Viest, Štefan Osuský a Juraj Slávik), najmä Dr. Osuský a Dr. Slávik mali v Londýne dobré meno z predvojnových diplomatických misií a pôsobenia v Spoločnosti národov a otvárali Benešovi dvere do vysokých politických kruhov

10. júla

– pred tristo desiatimi rokmi po dlhom obliehaní smolenického zámku povstaleckými vojskami Františka II. Rákociho sa cisárska posádka vzdala, dôvodom bol absolútny nedostatok vody; vojaci si už niekoľko týždňov museli hasiť smäd vínom, polievky varili z vína a ešte aj cesto na chlieb a pagáče miesili vínom (1705)

– dvestodvadsať rokov od smrti najznámejšieho slovenského tlačiaru a vydavateľa 18. storočia Jána Michala Landerera (1726 – 1795)

(jč)